

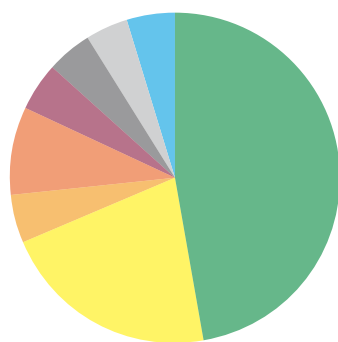
OVERZICHT HEFFINGEN VOORBEELDBEDRIJF (100 ha, regionaal bouwplan)

PA-heffingen Commissie Teeltaangelegenheden (€)

	1999	2004	2010
Noordelijke kleigrond	580	480	615
Centrale zeeklei	1.745	1.245	990
Zuidwestelijke zeeklei	1.060	1.225	905
Noordoostelijke zand- en dalgrond	985	1.330	690
Zuidoostelijke zandgrond	975	1.015	640
Lössgrond	1.230	1.325	960
Gemiddeld per ha	10,95	11,05	8,00

Uit dit overzicht blijkt dat de PA-heffingen gemiddeld gezien zijn gedaald, hoofdzakelijk vanwege lagere uitgaven voor aardappelonderzoek.

BESTEDINGEN AKKERBOUWHEFFINGEN 2011

Onderzoek en innovatie	€ 2.902.500
Akkerbouwteam en ondersteuning	€ 1.314.100
Bestuur	€ 302.800
Teeltovereenkomsten	€ 530.000
Promotie	€ 281.500
Milieu	€ 280.000
Markt- en prijsinformatie	€ 251.000
Overige	€ 280.400
Totaal	€ 6.142.300 (2010: € 6.293.300)

Tijdschrift voor de
Nederlandse Akkerbouw
maart 2011

Akkerland

08 Masterplan Mineralenmanagement

12 Kiemkracht gaat door

18 Akkerbouwpromotie

23 Teeltvoorschriften

An aerial photograph of a Dutch agricultural landscape. The image shows a patchwork of green and brown fields, a winding river in the lower right, and several white wind turbines scattered across the landscape. The sky is blue with some light clouds.

Uw productschap
'het geheel is meer dan
de som der delen'

Inhoud

- 03 'Praat mee, het productschap is er voor u'**
- 04 Onderzoek voor rendabele en duurzame kennis**
- 06 Masterplan Phytophthora**
- 08 Masterplan Mineralenmanagement**
- 10 Actieplan Aaltjesbeheersing**
- 12 Kiemkracht gaat door met nieuwe thema's**
- 14 Duurzaamheidsinitiatieven in de akkerbouw**

- 16 Inzicht en opbouw carbon footprint consumptieaardappelen**
- 17 Project effectief middelenpakket**
- 18 Akkerbouw voor jou!**
- 21 Structureel hogere graanprijzen de komende jaren?**
- 22 Aardappel- en uienmarktinformatie voor telers**
- 23 Teeltvoorschriften**

Voorwoord

Voor u ligt de derde jaargang van 'Akkerland', het magazine van het Productschap Akkerbouw (PA) voor de telers. Akkerland wordt u aangeboden vanuit de Commissie Teeltaangelegenheden, al vele jaren het platform van en voor de primaire sector.

Het thema van deze Akkerland is de relevantie van PA. De productschappen moeten vanzelfsprekend verantwoording afleggen van de activiteiten die gefinancierd worden met het geld van de 'heffingsbetalers'. Dat doen we voortdurend via het bestuur, de stuur-, werk- en adviesgroepen (waarin de heffingsbetalers vertegenwoordigd zijn) en via communicatie met u. Ook werd u met enige regelmaat (eens in de 4 a 5 jaar) via een enquête gevraagd naar nut en noodzaak van het productschap en diens autonome activiteiten. De positieve resultaten hiervan zijn voor het akkerbouwteam steeds een belangrijke drijfveer geweest om enthousiast voor de sector 'te gaan'. Mede als gevolg van de politieke discussie over de taken van productschappen is het vanaf 2009 wettelijk verplicht om eens in de vier jaar een draagvlakonderzoek te laten uitvoeren onder de heffingsbetalers.

Naast nieuws en informatie over de min of meer vaste onderwerpen teeltvoorschriften, certificering, markt, kennis en -innovatie, gewasbescherming, akkerbouwpromotie en duurzaamheid vindt u, gelet op het thema in deze Akkerland, de mening van telers over meerwaarde en relevantie van PA in relatie met een specifiek onderwerp. Akkerland is ook digitaal beschikbaar op www.productschapakkerbouw.nl.

Daar kunt u onder de knop 'Teelt' bovendien de meest actuele informatie vinden over onderzoek, promotie, (teelt)voorschriften, gewasbeschermings- en milieuprojecten, veiligheid- en hygiëne-regels (certificering) en marktinformatie.

Ondanks de grote verscheidenheid aan onderwerpen hebben we tenslotte maar één missie: we zijn er voor u en we werken voor u. Om nog beter aan uw verwachtingen te voldoen stellen we uw persoonlijke reactie op Akkerland en ook uw mening over onze activiteiten dan ook zeer op prijs (lieft per email: pa@hpa.agro.nl).

Ik wens u een voorspoedig teeltseizoen en veel leesplezier.

Th.A.M. Meijer

Voorzitter Productschap Akkerbouw

Commissie Teeltaangelegenheden

Bestuurders en Organisaties

André Steijaert
FNV Bondgenoten

Upt Hiddema
LTO Noord

Adrie Bossers
ZLTO

Jaap Haanstra (Vz)
LTO Noord

LTO Noord

T 088 - 888 66 66
F 088 - 888 66 60
E info@ltonoord.nl

ZLTO

T 073 - 217 30 00
F 073 - 217 30 01
E info@zlto.nl

Ben Hasselo
LTO Noord

Joke de Geus
LTO Noord

Jakob Bartelds
LTO Noord

Uzebrand Rijzebol
LTO Noord

LLTB

T 0475 - 38 17 77
F 0475 - 33 32 43
E info@lltb.nl

NAV

T 0168 - 32 91 30
F 0168 - 32 87 35
E info@nav.nl

Klaas Hoekstra
NAV

Teun de Jong
NAV

Chrit Wolffhagen
LLTB

Joris Baecke
NAJK

NAJK

T 030 - 276 98 69
E post@najk.nl

FNV Bondgenoten

T 0900 - 9690
E info@bg.fnv.nl

Colofon Akkerland

Tekst

Egbert Jonkheer, Harma Drenth, Ben Kimmann, Bert Waterink, Christine Rommens, Erik Greve, Monique Bijlaard, David Kasse, Fred Klein, Tjitse Bouwkamp

Redactie

Edwin van Wolferen, Ben Kimmann

Eindredactie

Edwin van Wolferen

Ontwerp

Corps ontwerpers

Drukwerk

Deckers Snoeck N.V.

Oplage

17.500 stuks

Uitgave

Productschap Akkerbouw
Stadhoudersplantsoen 12, 2502 LS Den Haag

© Productschap Akkerbouw 2011

Overname toegestaan met bronvermelding.

Akkerland is een initiatief van het Productschap Akkerbouw. De redactie stelt zich niet aansprakelijk voor schade, van welke aard ook, die het gevolg is van handelingen en/of beslissingen die gebaseerd zijn op bedoelde informatie.

De verzending van Akkerland is gebaseerd op adresgegevens van landbouwtelling 2010. Het is dus mogelijk dat u Akkerland ten onrechte krijgt. Excuses daarvoor.

‘Praat mee, het productschap is er voor u’

Via het Productschap Akkerbouw zorgen akkerbouwers voor praktijkgericht onderzoek, werkbare regels en onafhankelijke informatievoorziening. De komende periode discussiëren Kamer en regering over de PBO. Ondernemers kunnen ook zelf kenbaar maken wat zij ervan vinden. ‘Praat mee’, zeggen Jaap Haanstra en Matthé Elema. ‘Het productschap is er voor u.’

In de afgelopen jaren heeft de overheid de productschappen kritisch onder de loep genomen: doen zij wel wat zij moeten doen? Ook het Productschap Akkerbouw (PA) moet zich meer dan ooit verantwoorden. Secretaris van het PA, Matthé Elema, vindt dat niet erg. Integendeel: “Het productschap is een publieke organisatie. Dan ben je verplicht om je die vraag voortdurend te stellen, en te laten zien wat je doet. We werken tenslotte met geld van de heffingbetaler.” Wat krijgen telers terug voor het geld dat ze bij elkaar brengen? Verreweg het grootste deel van het budget wordt gebruikt voor onderzoek en innovatie. “Typisch een taak voor het productschap”, vindt Jaap Haanstra, voorzitter van de Commissie Teeltaangelegenheden van het PA. “Het gaat om onderzoek dat antwoorden geeft op vragen die ondernemers niet zelf kunnen beantwoorden. En dat onafhankelijke informatie oplevert over de prestaties van nieuwe rassen, meststoffen en noem maar op. Een andere belangrijke taak van het Productschap is het opstellen van teeltvoorschriften, en de handhaving daarvan. Door samen afspraken te maken, zonder tussenkomst van de overheid, krijg je regelgeving op maat, dicht bij de telers. Die zijn daardoor ook gemotiveerd om zich aan de spelregels te houden. Denk aan de 1-op-3-teelt in aardappelen, het verplichte gebruik van gekeurd pootgoed, de aanpak van phytophthora of van wilde haver en allerlei andere dingen die we zo vanzelfsprekend vinden.”

Draagvlak

In de Tweede Kamer wordt stevig gediscussieerd over nut en noodzaak van de

schappen. In september komt het kabinet met een standpunt naar de Kamer. Elema heeft vertrouwen in het oordeel van de ondernemers. Wij denken dat de dingen die we doen er toe doen. Te meer omdat wij ons werk niet alleen doen, maar samen met bestuurders van zowel LTO, NAV als de vakbonden. We laten ons leiden door de praktijk. Maar het is aan de ondernemer om dat zelf te beoordelen.” Volgens Haanstra staat niet zozeer het bestaansrecht van het schap ter discussie. “Telers zien in dat het belangrijk is om een platform te hebben waar je zaken samen kunt regelen als dat nodig is. Juist ook in tijden van individualisering. Wel ben ik benieuwd naar hoe collega-akkerbouwers de afzonderlijke activiteiten van het Productschap beoordelen. Daarover kun je van mening verschillen. Daarom is het ook zo belangrijk dat telers van zich laten horen en meepraten. Niet alleen tijdens een eventueel onderzoek, maar ook door bestuurders aan hun jasje te trekken. Wij zitten hier immers voor alle telers.”

Slank

Wat moet een Productschap nou wel en wat juist niet doen? Haanstra omschrijft die scheidslijn zo: “Alleen die dingen doen, die privaat niet kunnen.” Als voorbeeld daarvan geeft hij de heffing op de teelt van suikerbieten, die vanaf dit jaar stapsgewijs omlaag gaat. Daartoe heeft de Commissie Teeltaangelegenheden besloten omdat er nog maar één bietenafnemer over is. Haanstra: “Dat betekent dat bietentelers hun eigen zaken kunnen regelen via hun coöperatie. Het is dan niet langer nodig om de financiering van het IRS langs het Productschap te laten lopen. Ik vind dat je daar zuiver in moet zijn.”

Lopende zaken, zoals het Cultuuren Gebruikswaarde-onderzoek, gaan voorlopig nog wel via het Productschap, omdat hierover meerjarige afspraken zijn gemaakt. Maar in principe kan de heffing op suikerbieten voor teeltkundig onderzoek aan suikerbieten er op termijn helemaal af. Haanstra: “Daarmee houden we het zo slank mogelijk.”

Slim

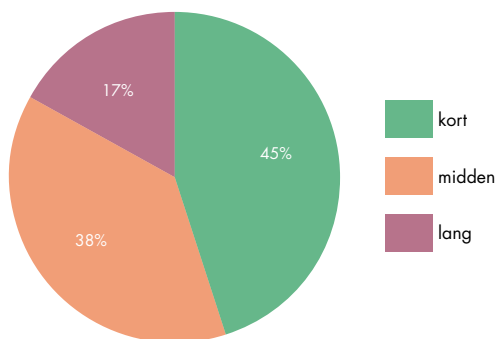
Het Productschap bekijkt voortdurend hoe de taken efficiënter kunnen worden uitgevoerd. Een voorbeeld daarvan is de recent aangekondigde samenwerking tussen een groot aantal productschappen uit de dierlijke en plantaardige sector. Dit jaar nog komen zij met zijn allen onder één dak te zitten. Het Productschap Akkerbouw verhuist hiervoor van Den Haag naar Zoetermeer. “Door overlappende taken zoals administratie en ICT samen te voegen, kunnen we kosten besparen en nog beter gebruik maken van elkaars expertise”, verklaart Elema de stap. “Voor de akkerbouwer verandert er weinig, want het Productschap Akkerbouw behoudt zijn eigen gezicht. We organiseren het alleen anders.” Haanstra, die zich vanaf begin af aan sterk heeft gemaakt voor de nieuwe opzet, is er blij mee. “In deze moderne tijden, met krimpende productschappen, moet je zaken slim organiseren. Door samen te werken, kunnen we de faciliteiten, en de kwaliteit ervan, op peil houden. Anderzijds kunnen we profiteren van synergievoordelen die ontstaan doordat alle experts bij elkaar zitten. Er ontstaat een soort marktplaats van kennis. Daar kunnen we ons voordeel mee doen.”

Onderzoek voor rendabele en duurzame kennis

Het praktijkonderzoek van het Productschap Akkerbouw (PA) is een mengsel van projecten gericht op de vragen van vandaag tot innovaties voor het jaar 2030. Zo werkt de akkerbouwsector aan een duurzaam rendement op de korte en lange termijn en is er voor iedereen iets interessants te vinden. Via de dicht bij de praktijk staande programmeringsorganisatie blijft u natuurlijk aan het roer van het praktijkonderzoek staan.

Mengsel voor vandaag, morgen en 2030

Het PA draagt jaarlijks ongeveer 2,5 miljoen euro bij aan praktijkonderzoek. In de figuur is weergegeven hoe deze bijdrage in 2011 wordt verdeeld over aandacht voor vandaag (kort), voor over 3 jaar (midden) en voor 2030 (lang).

Verdeling van de aandacht van praktijkonderzoek voor vandaag, 2014 en 2030

Graszaad- en graszodenonderzoek

Sinds enkele jaren werken het Agrarisch Innovatie- en Kenniscentrum Rusthoeve en DLV Plant samen bij het onderzoek voor de teelt van graszaad en graszoden. Samen vormen ze het Expertisecentrum graszaad en graszoden. Informatie over het onderzoek is te vinden op de nieuwe website www.graszaad.info. Het onderzoek wordt op verzoek van de sector gecoördineerd en gefinancierd door het Productschap Akkerbouw (heffing bij zaaizaadhandel, graszaadtelers en graszodenkwekers).

Bij de korte termijn moet u denken aan onderwerpen als rassenonderzoek, de optimale inzet van meststoffen en aan brochures en artikelen. Bij de middellange termijn gaat het bijvoorbeeld om aaltjesbeheersing, het zoeken naar betere gewasbeschermingsmiddelen of -technieken en verbetering van de bodemvruchtbaarheid. Voor de langere termijn zijn er de activiteiten van Kiemkracht (plantaardig eiwit, robotisering) en functionele agrobiodiversiteit.

Ook in het overzicht van vorig jaar afgeronde projecten ziet u de aandacht voor korte en middellange termijn terugkomen.

Bacterieziek

Dit belangrijke probleem in pootaardappelen zorgt voor veel financiële schade en vraagt om uitgebreide aandacht. Handel en telers dragen daarom jaarlijks een half miljoen euro bij aan onderzoek naar de beheersing van bacterieziek. In dit grote project wordt door monitoring bij een aantal telers gezocht naar de oorzaak van de eerste besmetting en wordt bekeken in hoeverre er sprake is van versmering tijdens de teelt van S-materiaal. Daarnaast is er onder meer aandacht voor de rol van loofddoding, bemesting, detectie en selectie. Het onderzoek levert veel belangrijke informatie op, maar nog geen directe oplossingen. Ondanks dringende verzoeken van de sector heeft de overheid helaas nog steeds geen extra bijdrage geleverd aan meer fundamenteel gericht onderzoek aan deze ziekte.

Suikerbietenonderzoek

In 2010 heeft de Commissie Teeltaanlegenheden besloten de bijdrage aan

het suikerbietenteeltonderzoek van het IRS stop te zetten. De commissie is van mening dat financiering beter via de suikerindustrie kan plaatsvinden; zodoende worden collectieve middelen alleen gebruikt daar waar het echt niet anders kan.

In 2011 is de PA-bijdrage aan het IRS voor voorlichtingsactiviteiten gehalveerd. De suikerbietenheffing voor 2011 is natuurlijk verlaagd en wordt in 2012 nog verder verlaagd.

Aanbevelende rassenlijst

CSAR (Commissie Samenstelling Aanbevelende Rassenlijst Landbouwgewassen), brengt ieder jaar een nieuwe aanbevelende rassenlijst uit. Informatie over de organisatie van het rassenonderzoek, de persberichten van CSAR en de rassenbulletins van de uitvoerende onderzoeksinstituten zijn te vinden op www.rassenlijst.info. CSAR is een samenwerkingsverband van het Productschap Akkerbouw, LTO-Nederland en Plantum NL. Telers, kwekers en verwerkende industrie financieren het rassenonderzoek. De bijdrage van de telers wordt betaald vanuit het Fonds Teeltaangelegenheden van het Productschap Akkerbouw. De aansturing van het rassenonderzoek gebeurt vooral vanuit de zogenaamde gewaswerkgroepen. Het Productschap Akkerbouw coördineert en faciliteert.

Afgeronde projecten (2010)

- Optimalisatie van afrijping en bewaring van zaauien
- Nieuwe consumptieaardappelrassen voor Zuidoost-Nederland
- Effecten van silicium op aardappel
- MH en doorwas van consumptieaardappelen
- Onkruidbeheersing in vezelvlas
- Bestrijding van knolcyperus
- Monitoring van resistentie tegen grassen-bestrijdingsmiddelen
- Loofdoding van aardappelen
- Effect van hulpstoffen op effectiviteit en dosering gewasbeschermingsmiddel
- Insectenbestrijding in koolzaad met zaadcoating
- Preventieve beheersing van slakkenschade
- Verbetering van strovertering
- Beheersing van Rhizoctonia in zetmeelaardappelen
- Gewasbescherming met UVc-licht
- Effect van precisiebemesting op opbrengst en kwaliteit
- Fosfaatrijenbemesting in korrelmaïs
- Vloeibare fosfaatmeststoffen in consumptieaardappel
- Quicksan van historisch bemestingsonderzoek
- Mogelijkheden en waarde van alternatieve meststoffen

Meer informatie

over onderzoeksprojecten van het PA en de resultaten ervan vindt u op www.kennisakker.nl, www.productschapakkerbouw.nl en in de landelijke en regionale vakbladen.

U kunt ook contact opnemen met Erik Greve:

T 070 - 3708 526

M 06 - 10 94 46 23

E-mail: h.j.greve@hpa.agro.nl

Jo Maerman, Regionale Programmeringsgroep
Praktijkonderzoek Akkerbouw Noord

‘Emotie moet je uitschakelen’

Jaren geleden kwam ik in de Regionale Programmeringsgroep Praktijkonderzoek Akkerbouw Noord (RPPA). Inmiddels ben ik voorzitter. We doen een eerste beoordeling van de onderzoeksvragen die akkerbouwers van de Friese en Groningse klei insturen. Het is belangrijk om regionaal de onderzoeksvragen te beoordelen.

“Sommige zaken zijn immers regionaal. Denk aan slemp, resistente duist in een bouwplan van graan op graan, erosie of bepaalde kleine teelten. De mensen uit de regio kunnen het belang van de onderzoeksvragen over die onderwerpen het beste inschatten.

In de RPPA zitten naast akkerbouwers ook mensen uit het bedrijfsleven en praktijkonderzoek; in totaal twaalf mensen. Het is goed dat het zo’n brede groep is. We zijn ook blij met de mensen uit het bedrijfsleven, die komen op meer plekken dan de akkerbouwers.

De onderzoeksvragen komen binnen doordat de coördinator namens het productschap, in ons geval Anko Postma van LTO Noord, de akkerbouwers oproept om voorstellen in te sturen. In maart beoordeelt de RPPA de regionale voorstellen. We geven aan hoeveel prioriteit ze hebben. Bij de helft van de onderzoeksvragen zijn we het snel eens, over de andere helft hebben we een goed doordachte discussie. We baseren ons op feiten, emoties moet je uitschakelen. Over geld praten we ook niet.

De regionale voorstellen gaan naar het productschap. We krijgen dan de onder-

zoeksvragen uit alle regio’s binnen, die bespreken we in april of mei. Daarna volgt een landelijk besluit en gaan onderzoeksinstellingen offertes schrijven. Het moet allemaal snel, want soms moet praktijkonderzoek in augustus of september al beginnen. Uiteindelijk is in oktober duidelijk welk onderzoek kan plaatsvinden. Er is een landelijk budget voor het onderzoek. Het liefst zou ik een apart budget willen voor onderzoek of op zijn minst een demo in de eigen regio. Het is een manier om de telers meer te betrekken bij hun regionale proefboerderijen. Dan krijgen we misschien ook meer en betere onderzoeksvorstellen.”

Jo Maerman, Niehove

Jo Maerman heeft een akkerbouwbedrijf in Niehove. Zijn grote hobby is marathonschaatsen. Geregeld fietst hij door het Groninger land om conditie op te bouwen.

KENNISAKKER.NL

Akkerbouwkennis voor iedereen!

Masterplan Phytophthora

Dit door PA gefinancierde succesvolle aardappelproject is gestart in 1999 en loopt dus al 12 jaar. De doelstelling, een duurzame aardappelteelt met minimale milieubelasting en verminderde afhankelijkheid van chemische middelen is nog steeds actueel.

In de stuurgroep van het project zitten de aardappeltelers zelf aan het roer. Elke 2 à 3 jaar evalueert de telersstuurgroep nut en noodzaak om het project voort te zetten. Gedurende de looptijd van het project is de milieubelasting met 97% gedaald ten opzichte van de referentieperiode 1996-1998. Het gebruik van minder milieubelastende middelen gecombineerd met teeltvoorschriften en een optimale bestrijdingsstrategie speelt hierbij een belangrijke rol. De afhankelijkheid van middelen blijft echter groot en we willen meer te weten komen over de exacte werking van de aardappelziekte.

Het middelengebruik kan verder afnemen door meer gebruik te maken van de verschillen in rasgevoeligheid. Duurzame resistentie en de zoektocht hiernaar is en blijft een belangrijke oplossingsrichting waar bedrijfsleven (veredeling) en onderzoeksinstellingen zich voor inspannen. Maar minstens zo belangrijk is het in de praktijk kunnen toepassen van de beschik-

bare kennis. Beslissingsondersteunende systemen kunnen hier een belangrijke rol spelen. Naar schatting 20-25% van de telers maakt hiervan gebruik. Het Masterplan stimuleert dan ook het gebruik van deze systemen maar investeert ook in de verbetering ervan. De stuurgroep heeft na de laatste evaluatie besloten het Masterplan voort te zetten tot en met 2012. De kosten voor de telers blijven gelijk. (€ 150.000, oftewel € 1/ha aardappelen).

Belangrijkste activiteiten in 2011 zijn:

- Controle en handhaving van de phytophthoraverordening (zie Teeltvoorschriften verderop). Centraal hierbij staan de drie regels:
 - Het afdekken van aardappelaflvalhopen.
 - Het bestrijden van ziektehaarden in de aardappelpercelen en
 - De bestrijding van aardappelopslagplanten.
- Het bekende gele (waarschuwing)- en

rode (tuchtrecht) kaartensysteem functioneert goed en wordt door vrijwel iedereen in de praktijk als waardevol beschouwd.

- De alarmeringsdienst Phytophthora kansrijke periodes waarschuwt vanaf 2001 telers direct via telefoon, fax of sms als de (weers)omstandigheden voor phytophthora gunstig zijn. In 2010 heeft het miljoenste 'belletje gerinkeld'. De lokale ziektedruk kan ook on-line bekijken worden op www.kennisakker.nl (klik op het masterplanlogo). Telers kiezen in toenemende mate voor een sms-alert.
- Stimulering van Beslissingsondersteunende systemen (BOS) zoals Dacom ziektemanagement en Prophy van Agrovision voor de bestrijding van Phytophthora. Een BOS is een sterk hulpmiddel voor de teler om te komen tot een optimale bestrijdingstrategie. Slechts 20-25% van de telers gebruikt een BOS. Het Masterplan is in 2010 een pilot gestart waarbij een 40 tal van

masterplan Phytophthora

deze systemen ter beschikking is gesteld aan teeltadviseurs. Deze proef wordt in 2011 vervolgd. De leveranciers van de systemen zorgen voor opleiding en extra ondersteuning.

- Financiering praktijkonderzoek. In 2011 onderzoekt PPO de mogelijke opbouw van gewasbeschermingsmiddelen. Kortom: is er opbouw of wordt de bescherming volledig bepaald door de laatste bespuiting.
- Communicatie (actuele jaarrondbestrijdingsstrategie) via Phytophthora info, een mailing naar alle Nederlandse aardappelteilers met de actuele ontwikkelingen op het gebied van Phytophthora, gewasbeschermingsmiddelen, de teeltvoorschriften, en de bestrijdingsstrategie 2011. Daarnaast verzorgen praktijkonderzoekers inleidingen voor adviseurs en aardappelteilers.
- Monitoren van de milieubelasting door het LEI.
- Op de site Kennisakker.nl wordt up-to-date informatie aangeboden, zodat telers via deze weg ook meer info kunnen vergaren.

Meer informatie

www.productschapakkerbouw.nl/teelt/gewasbes-phytophthora

Of neem contact op met Ben Kimmann:

T 070 - 3708 207

M 06 - 51 06 55 13

E-mail: j.b.kimmann@hpa.agro.nl

Jan Wijnen,
projectleider Masterplan Phytophthora

'Onderzoek naar phytophthora blijft nodig'

"Het Masterplan Phytophthora is nauw verbonden met het Parapluplan Phytophthora. Het Parapluplan doet wetenschappelijk en praktijkgericht onderzoek. Het Masterplan brengt de kennis van deze onderzoeken op diverse manieren naar telers, handel en adviseurs.

Het Parapluplan stopt waarschijnlijk na 2011 omdat de overheidsbijdrage van EL&I stopt. Duidelijk is dat het phytophthoraonderzoek niet kan stoppen. Ondanks ruim tien jaar intensief aandacht hebben we de ziekte niet onder controle, dat onderkent iedereen. Afgelopen jaar bijvoorbeeld waren er in augustus plotseling grote problemen. Het is ook belangrijk dat we de kennis behouden. Stopt het phytophthoraonderzoek, dan gaan de onderzoekers zich met andere onderwerpen bezighouden en dan gaat veel kennis en ervaring verloren. Aardappelteilers hebben ook een verantwoordelijkheid. Ze moeten zich blijven inspannen om alle opgedane kennis toe te passen. Bijvoorbeeld via een hulpmiddel als een beslissingsondersteunend systeem (BOS). Het Masterplan

heeft het afgelopen jaar 43 teeltadviseurs van een BOS voorzien om hun telers te begeleiden. Om eerlijk te zijn, dat heeft nog niet het resultaat gebracht waarop we hoopten. Je moet met zo'n systeem leren werken, de juiste gegevens leren invullen, erop durven vertrouwen dat je een bespuiting kunt uitstellen of juist na drie dagen alweer aan de slag moet. Kortom, het is best lastig en het heeft z'n tijd nodig. Daar moeten we dus mee doorgaan.

Het Masterplan investeert ook in de kwaliteit van de BOS'sen. De juiste weersinformatie is van wezenlijk belang voor de BOS. Dacom en Agrovision, de twee producenten, hebben toegezegd dat ze met financiële steun van het Masterplan de informatie van hun weerpalen gaan uitwisselen, zodat er landelijk een goede dekking is.

Er is nog veel meer te doen. Als akkerbouwer vind ik de bijdrage van 1 euro per hectare aardappelen goed besteed zolang phytophthora niet beter onder controle is. Als het collectief zich daarvoor blijft inzetten, kunnen we steeds stapjes blijven zetten."

Masterplan Mineralenmanagement

In het Masterplan Mineralenmanagement streeft de akkerbouw naar een emissieneutrale akkerbouw in 2030 waarbij de bijdrage van het landbouwkundig handelen (lees: de verliezen van nutriënten naar bodem, water en lucht) niet hoger is dan de emissie op onbemeste gronden, met maximaal rendement en maximaal gebruik van biodiversiteit.

Als de bevolkingsgroei op aarde toeneemt, eten er meer mensen van dezelfde taart en daalt het aantal beschikbare hectares per persoon. Hoe hoger de levensstandaard, hoe meer hectares de bevolking nodig heeft. Derde wereldlanden compenseren momenteel de consumptiedrang van de Westerse wereld.

MASTERPLAN MINERALENMANAGEMENT

kunstmest te produceren, kunnen we de productie per hectare verhogen. Met andere woorden; door voorraden uit de aarde aan te wenden kunnen we met bijna 7 miljard mensen overleven. Eenmaal gebruikt, zijn deze voorraden weg. Wanneer de akkerbouwsector deze grondstoffen onvoldoende beschikbaar heeft kunnen grote problemen ontstaan. De productie per hectare daalt waarmee de voedselschaarste in de wereld toeneemt. Dit effect kan worden versterkt wanneer de wereldbevolking toeneemt. Om de voedselzekerheid nu en in toekomst te waarborgen hebben LTO Nederland, de Nederlandse Akkerbouw Vakbond en het Productschap Akkerbouw het Masterplan Mineralenmanagement gestart.

Het Masterplan Mineralenmanagement is opgedeeld in vijf hoofdthema's, namelijk:

1. Timing en management van mineralen,
2. Vitale bodem,
3. Mineralen en klimaat/energie,
4. Mineralenkringlopen en
5. Communicatie.

Naast de genoemde hoofdthema's valt het lopende bemesting-, bodem- en wateronderzoek van het Productschap Akkerbouw onder de paraplu van het Masterplan Mineralenmanagement.

In 2011 staat er veel te gebeuren vanuit het Masterplan Mineralenmanagement. Zo wordt momenteel onderzocht hoe en of de fosfaatvoorraad in akkerbouwgronden vrij gemaakt kan worden en wordt bekeken aan welke knoppen u moet draaien om te komen tot een verruiming van de gebruiksruimte. Met andere woorden, een bedrijfsmanagement dat beter is aangepast op de eigen situatie: maatwerk op perceels- en bedrijfsniveau met mini-

male verliezen naar bodem, water en lucht.

Bijgevoegd aan deze Akkerland zijn twee leaflets: N en P. In de leaflet over stikstof is alle actuele kennis opgenomen om stikstof zodanig toe te dienen dat deze zoveel mogelijk ten goede komt aan de gewasgroei en het verlies van stikstof zoveel mogelijk wordt voorkomen. In de leaflet over fosfaat is uitgelegd hoe u met fosfaat om kunt gaan. Fosfaat is namelijk vaak de beperkende factor in de hoeveelheid mineralen die u kunt toedienen.

Meer informatie

Op www.kennisakker.nl kunt u de voortgang, de rapporten, de resultaten en achtergrondinformatie van de verschillende thema's vinden (klik op het logo 'Masterplan Mineralenmanagement').

Of neem contact op met Tjitse Bouwkamp:
T 070 - 3708 426, M 06 -12 90 14 85 of
E-mail: mmm@hpa.agro.nl.

Wanneer China en India ook volgens Westerse levensstandaarden gaan leven, stijgt het aantal benodigde hectares op aarde. Deze hectares zijn er niet.

Omdat de mens grondstoffen (bijvoorbeeld fossiele brandstof en fosfaat) uit de aarde gebruikt om onder andere

Actieplan Aaltjesbeheersing

Het Actieplan Aaltjesbeheersing heeft tot doel de continuïteit van teelten voor de land- en tuinbouw in Nederland te waarborgen. De (economische) schade door aaltjes in de teelten moet zoveel mogelijk worden voorkomen of geminimaliseerd. De schade kan een gedeeltelijke afkeuring zijn met een lagere prijs of een volledige misoogst. De schadebedragen kunnen oplopen tot wel € 3.000,- per hectare.

Bietencysteaaaltjes: een toenemend probleem.

Uit IRS- en Bgg-onderzoek blijkt 41% (= 34.000 ha) van het suikerbieten-areaal besmet te zijn met het witte bietencysteaaaltje. Hiervan is 11% besmet met meer dan 300 eieren en larven per 100 ml grond. Van de 34.000 hectare heeft 9.100 hectare acute schade en problemen. In geld uitgedrukt is dit een schadepost van € 1,8 miljoen.

Waar mogelijk, wanneer de problematiek sectoroverschrijdend is, zoekt het Actieplan Aaltjesbeheersing samenwerking met andere belanghebbenden (bijvoorbeeld het Productschap Tuinbouw). In dergelijke projecten worden de kosten door twee of meerdere partijen gedragen. Het voordeel voor het Actieplan Aaltjesbeheersing is dat de 'startkosten' (proefvelden aanleggen, voorbemonsteren, etc.) worden verdeeld. Voordeel voor u is dat de samenwerking leidt tot een uniforme voorlichting. Het mes snijdt dus aan twee kanten.

Een relevant samenwerkingsverband is het project 'Schadeonderzoek *Trichodorus similis*'. In dit project heeft het Actieplan Aaltjesbeheersing schadeonderzoek uit laten voeren bij consumptieaardappelen, suikerbieten, waspeen en schorseneer. Het onderzoek is gefinancierd door het Productschap Akkerbouw en het Productschap Tuinbouw. In het onderzoek is nagegaan hoe hoog de maximale schade is bij een hoge besmetting aan het begin van de teelt en of er een schadedrempel voor dit aaltje is. Daarnaast is nagegaan of *T. similis* zich op deze gewassen kan vermeerderen en wat de hoogste besmetting ná de teelt is (vaststellen van

de waardplantstatus voor dit aaltje). De resultaten zijn inmiddels opgeleverd en te downloaden op de website van het Actieplan Aaltjesbeheersing. Bijgevoegd aan deze Akkerland is de brochure 'Wortelknobbelaaltjes'. Met behulp van deze brochure wordt getracht om u te helpen wortelknobbelaaltjes te beheersen. Daarnaast is de brochure 'Beheersing Aardappelmoehed' geactualiseerd en toegevoegd aan de website van het Actieplan Aaltjesbeheersing. In deze brochure wordt de beheersing en regelgeving beschreven aan de hand van de nieuwste onderzoeken, inzichten en

beleidsregels. Deze kennis kan worden ingezet om op een effectieve manier om te gaan met aardappelsysteaaaltjes. In 2011 worden er vanuit het Actieplan Aaltjesbeheersing wederom projecten/onderzoeken aanbesteed om zo de continuïteit van teelten voor de land- en tuinbouw in Nederland te waarborgen. Zo wordt momenteel bijvoorbeeld bekeken of het wenselijk en mogelijk is de stengel-aaltjesproblematiek (*Ditylenchus dipsaci*) integraal aan te pakken. Over stengel-aaltjes weten we namelijk nog niet veel. Tot op heden is onbegrepen waarom het stengel-aaltje zich op het ene perceel wel vestigt en handhaaft en op het andere niet.

actieplan
aaltjesbeheersing

Meer informatie

Waaronder rapporten, brochures en vakbladartikelen, is te vinden op www.kennisakker.nl (klik op het logo 'Actieplan Aaltjesbeheersing').

Of neem contact op met Tjitse Bouwkamp:
T 070-3708 426, M 06-12 90 14 85 of
E-mail: aaltjesbeheersing@hpa.agro.nl.

Otto Smit,
lid Commissie Onderzoek van Actieplan
Aaltjesbeheersing

'Aaltjes doen snel veel schade'

"Tien jaar geleden kregen we in de Wieringermeer problemen met chitwoodi. De hele polder dreigde zogeheten 'aangewezen gebied' te worden. Dat heeft grote gevolgen voor de pootaardappelteelt en de bollenteelt; beide erg belangrijk in dit gebied. In 2001 kwam hier een werkgroep met onder meer telers, PPO en handelshuizen om het probleem bespreekbaar te maken en bedrijven met een besmetting te begeleiden. Ik zat daar ook in. Met z'n allen hebben we veel kennis opgebouwd.

Vanuit die werkgroep kwam ik in 2006 bij de Commissie Onderzoek van het Actieplan Aaltjesbeheersing. In de commissie zit veel kennis vanuit diverse achtergronden zoals telers, Wageningen UR, Praktijkonderzoek Plant & Omgeving (PPO), de nieuwe Voedsel en Waren Autoriteit (nVWA, voorheen Plantenziektenkundige Dienst) en onderzoekslaboratoria. We beoordelen welke onderzoeksvragen er nog zijn en stellen prioriteiten. Telers kunnen ook onderzoeksvragen indienen, via de reguliere lijntjes. Via het productschap komt dat dan bij ons ter beoordeling. Soms komen vragen voorbij waarvan het antwoord al bekend is, die kennis is er al. Soms ook kan een vraag worden meegenomen in bestaand onderzoek. Het Actieplan heeft een budget voor aaltjesonderzoek en dat is een behoorlijk bedrag. Terecht, want de belangen zijn groot door onze intensieve teelten

en de afhankelijkheid van export. Aaltjes doen al snel veel schade, zeker als ze ook nog de Q-status hebben.

Het is goed dat we kritisch naar de productschappen kijken.

Ondernemers hebben er een hekel aan om verplicht iets te betalen zonder dat ze dat meteen terugzien in de portemonnee. Maar als boer kun je niet volledig individueel opereren. Zaken als de aanpak van chitwoodi en phytophthora moeten we collectief regelen. Met ons bedrijfsareaal van 60 hectare betalen we 700 tot 800 euro per jaar. Zeker in een slecht jaar is dat een heel bedrag, maar we krijgen er ook veel voor terug."

Kiemkracht gaat door met nieuwe thema's

Ketens, meerwaarde uit het bedrijf en water. Dat zijn de drie thema's die het innovatieproject Kiemkracht op de agenda heeft staan voor de komende drie jaar. Binnen deze thema's ontwikkelt Kiemkracht projecten en initiatieven die bijdragen aan een sterke positie van de akkerbouw op lange termijn.

Lupine tarwi (links) en blauwe lupine (rechts); de tarwi bevat olie en eiwit en biedt kansen als sojavervanger.

Zonnecellen op het dak van een bedrijfsgebouw zijn rendabel, maar Kiemkracht kijkt nog een stapje verder om meerwaarde te creëren.

In het najaar van 2010 is besloten dat Kiemkracht, het innovatieproject voor de akkerbouw, een tweede periode van drie jaar ingaat. Zowel de Commissie Teelt van het Productschap Akkerbouw als het bestuur van InnovatieNetwerk hebben daarmee ingestemd.

"In de eerste fase van drie jaar Kiemkracht zijn al enkele leuke ideeën uitgewerkt", zegt Rob van Haren van Kiemkracht.

"Maar in de akkerbouw leven meer veelbelovende ideeën. Iedereen zoekt op zijn manier de beste oplossingen voor zijn eigen bedrijf. Kiemkracht doet hetzelfde, maar dan voor de gehele sector. Daarbij maken we dankbaar gebruik van de creatieve inbreng van iedereen; akkerbouwers, onderzoekers, bestuurders, enzovoorts."

Omdat de middelen niet toelaten om alle ideeën uit te werken, moeten keuzes worden gemaakt. Het bestuur van Kiemkracht heeft afgelopen winter beslo-

ten dat ze voor de tweede fase prioriteit geven aan de volgende drie thema's:

- Duurzame, eerlijke ketens;
- Meerwaarde uit het bedrijf;
- Water: te droog, te nat, te zout.

Binnen deze drie hoofdthema's ontwikkelt Kiemkracht zogeheten concepten. "Deze concepten of projecten worden steeds verder uitgewerkt om de kansen voor de akkerbouw op een rijtje te zetten", zegt Van Haren. Binnen elk thema kunnen in eerste instantie meer concepten of projecten worden ontwikkeld. "Bij het uitwerken daarvan vallen steeds dingen af, waardoor uiteindelijk de meest veelbelovende concepten en projecten overblijven."

Duurzame, eerlijke ketens

Onder het thema 'Duurzame, eerlijke ketens' vallen projecten voor het opzetten of veranderen van ketens van teelt,

verwerking en vermarkten van producten, met een duurzaam verdienmodel.

"Voorwaarde daarbij is dat elke schakel voldoende verdient om te kunnen blijven investeren", legt Van Haren uit.

Kiemkracht werkt in elk geval aan het opzetten van de keten voor de Andeslupine tarwi (*Lupinus mutabilis*). Deze lupine heeft hoge gehalten olie en eiwit. Daardoor kan het soja vervangen in zowel humane voeding als in dierlijke voeders. "De teelt van lupine in Europa lijkt erg kansrijk", zegt Van Haren.

"De tarwi-keten in Noordwest-Europa moet zich nog helemaal ontwikkelen. Dit biedt kansen om een nieuwe keten te ontwerpen met een eerlijke verdeling van lusten en lasten. Kiemkracht heeft al drie jaar besteed aan de herintroductie van de lupineteelt. Een duurzame, eerlijke lupineketen is voorwaarde om de introductie te laten slagen en de akkerbouwers perspectief te bieden."

Kwaliteitsproblemen door te weinig water en te hoge temperatuur.

Meerwaarde uit het bedrijf

Het tweede thema richt zich op de mogelijkheden om extra inkomen te genereren uit het bedrijf, de kennis van de ondernemer, de bedrijfsgebouwen, de bodem en de omgeving van de bedrijven. "De Nederlandse akkerbouwer zit met een hoog kostenniveau, onder meer door hoge grondkosten. De sector moet concurreren met omliggende landen en de wereldmarkt. Dat betekent dat er meer rendement uit het kapitaal van het akkerbouwbedrijf moet komen", zegt Van Haren.

Stroom opwekken met zonnepanelen op de daken van bedrijfsgebouwen is een voorbeeld van meerwaarde creëren, maar de ideeën binnen Kiemkracht gaan verder. "Het is ook mogelijk om met die stroom van het eigen dak stikstofkunstmest voor de eigen gewassen te maken", zegt Van Haren. "Dat is een eerste gedachte. Er zijn ongetwijfeld meer kansen als we in de komende jaren verder in de materie duiken."

Water: te droog, te nat, te zout

De grootste uitdaging voor Kiemkracht zit in het derde thema, zegt Van Haren. Het veranderende klimaat maakt het noodzakelijk om hierover na te denken. "Is het mogelijk een systeem te bedenken dat water opneemt als er teveel is, water levert als er tekort is en zout water wegdrukt?"

Concepten uit de eerste fase

Naast deze drie nieuwe thema's gaat Kiemkracht in de tweede fase verder met een aantal concepten die doorlopen vanuit de eerste fase van het innovatieproject. "Ze zijn te veelbelovend om ze nu los te laten. Of ze zijn nog net niet ver genoeg uitgewerkt om door het bedrijfsleven te worden opgepakt", legt Van Haren uit. Doorlopende concepten zijn Biochar, SmartBot en BoernBoonBrok. Biochar is een bodemverbeteraar die niet alleen de bodemvruchtbaarheid verbetert maar ook langdurig CO₂ vastlegt in de

Kiemkracht

Kiemkracht is alliantie van Productschap Akkerbouw en het Innovatienetwerk. Het doel van Kiemkracht is om innovaties voor de akkerbouw te initiëren, stimuleren, ondersteunen en realiseren. Deze grensverleggende vernieuwingen moeten een bijdrage leveren aan een sterke positie van de akkerbouw op de langere termijn. Om dit te bereiken, werkt Kiemkracht samen met akkerbouwers, onderzoeksinstituten, bedrijfsleven, kennisinstellingen, enzovoorts.

bodem. Bij de ontwikkeling van Biochar heeft Kiemkracht in de Provincie Groningen een partner gevonden. Samen sturen ze onderzoek aan dat wordt uitgevoerd door dertien partijen in zeven Europese landen. Het concept SmartBot gaat over de toepassing van robotica in de agrarische sector. Binnen dit project hebben Rijksuniversiteit Groningen, Productschap Akkerbouw en het Duitse robotica-instituut Deutsches Forschungszentrum für Künstliche Intelligenz een aantal prototypen voor een eenrijige bietenrooier ontwikkeld. Andere kansrijke robots lijken de vogelverschrikrobot (GooseBuster) en de aardappel-opslagbestrijdingsrobot. Deze twee worden ontwikkeld samen met DLV Plant, Wageningen UR en Fachhochschule Osnabrück.

Daarnaast gaat Kiemkracht verder met het toepassen van lupine in veevoer, onder de naam BoernBoonBrok. Dit is een concreet project dat was ontwikkeld binnen het thema eiwittransitie. Dit thema was gericht op de (her)introduktie van de teelt van eiwitgewassen in Europa. De focus ligt op lupine. "Op korte termijn komen er voederproeven", zegt Van Haren. "Koeien, varkens en kippen krijgen lupine in hun rantsoen."

kiemkracht

Meer informatie

Kijk voor meer informatie over Kiemkracht op internet, www.kiemkracht.com. U kunt zich op de site onder meer aanmelden voor de nieuwsbrief van Kiemkracht.

Ook te veel water leidt tot problemen.

Duurzaamheidsinitiatieven

Duurzame ontwikkeling en maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO) genieten grote maatschappelijke belangstelling. Net als in andere sectoren worden in de akkerbouw veel initiatieven genomen om duurzaam te ondernemen. Het Productschap Akkerbouw heeft hiervan nu een inventarisatie gemaakt. Daarvoor is eerst bepaald waar we het bij MVO over hebben. Wat is maatschappelijk verantwoord ondernemen eigenlijk? En wat bedoelen we met duurzaamheid?

In overleg met betrokken ketenpartijen zijn deze vragen in grote lijn beantwoord. Hierbij waren bestaande internationale richtlijnen voor duurzaamheid het uitgangspunt. Samen met de ketenpartijen zijn de prioriteiten voor de akkerbouwkolom bepaald. Het resultaat hiervan is weergegeven in het zogenaamde 'duurzaamheidshuis' van de akkerbouw.

Randvoorwaarden voor een duurzame akkerbouwsector

Uit het project is gebleken dat er in de akkerbouwsector een aantal randvoorwaarden te benoemen is om tot een duurzamere sector te komen. Deze randvoorwaarden zijn:

- transparantie, ketensamenwerking, innovatie en winstgevendheid.
- een transparante en open sector is eerlijk en toegankelijk. Als burgers of bedrijven vragen hebben, kunnen ze daarvoor bij de sector terecht.

Samenwerking in de keten en het onderlinge gesprek met ketenpartners binnen

en buiten de sector maken het verder verduurzamen van de sector gemakkelijker. Juist door deze (bestaande) samenwerkingsverbanden en dialoog zet de sector nu en in de toekomst stappen.

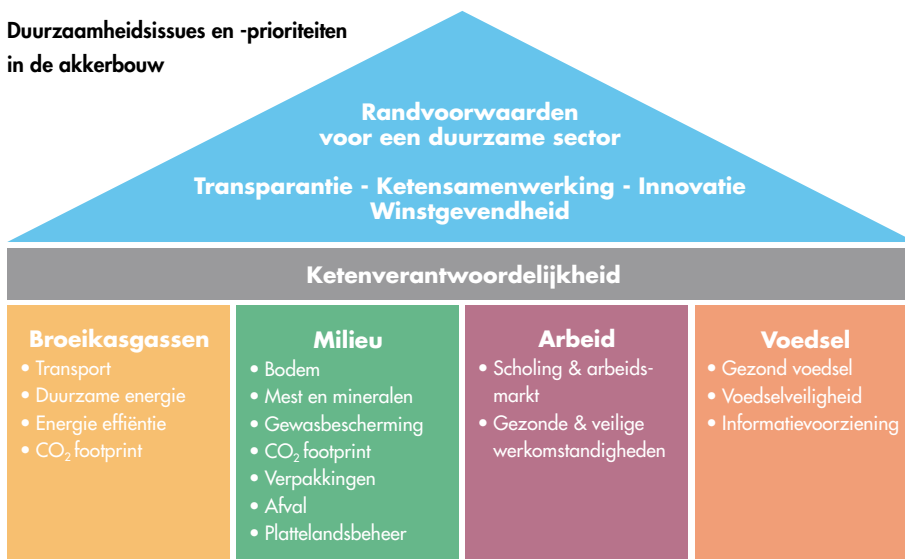
Duurzaamheid vraagt soms een andere manier van denken en een vernieuwende aanpak. Innovatie is daarom nodig om een duurzamere sector te bewerkstelligen. Het innovatienetwerk Kiemkracht is een voorbeeld om innovaties in de akkerbouw op gang te brengen. Investerings in duurzaamheid zullen wel toegevoegde waarde moeten leveren voor een bedrijf, anders zijn zij niet duurzaam. Toegevoegde waarde betekent winstgevendheid of betere productkwaliteit, reputatie, productiviteit, etc.

Duurzaamheidsprioriteiten

Het verduurzamen van onze sector gaat niet over één nacht ijs. Dit is een proces van vele jaren waarin vele maatschappelijke onderwerpen de boventoon kunnen voeren. De kunst is om te bepalen welke

onderwerpen voor de akkerbouwsector relevant en belangrijk zijn. In het project zijn vier thema's benoemd die als meest relevant naar voren zijn gekomen. Deze thema's zijn broeikasgassen, milieu, arbeid en (gezond en veilig) voedsel. Binnen deze thema's zijn concrete onderwerpen en initiatieven genoemd waarmee de bedrijven en de sector al hard aan het werk zijn. Voorbeelden hiervan voor de teelt zijn onder andere mest & mineralen (waaronder het Masterplan Mineralenmanagement), bodemgezondheid (Actieplan aaltjesbeheersing) het voorkómen en bestrijden van ziekten en

Duurzaamheidsissues en -prioriteiten in de akkerbouw

in de akkerbouw

plagen (zoals het Masterplan Phytophthora) en geïntegreerde gewasbescherming (convenant duurzame gewasbescherming en het effectief middelenpakket). Ook de, op verzoek van de sector, door Productschap Akkerbouw ingestelde teeltvoorschriften (deze worden verder in Akkerland uitvoerig belicht) zijn allemaal bedoeld ter bevordering van een duurzame teelt.

Ook voor verwerkte producten lopen initiatieven zoals het CO₂ Footprint project voor tafelaardappelen en frites of het project Healthgrain met betrekking tot positieve gezondheidsaspecten van

granen. Ook op het gebied van arbeidsomstandigheden wordt actief gewerkt aan het verbeteren van arbeidsomstandigheden, zoals de vermindering van de blootstelling aan agrarisch stof (Stof? Pak 't aan!).

Duurzaamheidsverslag 2011

In het project is een inventarisatie gedaan naar lopende initiatieven in de akkerbouwkolom (van teelt tot en met de verwerking). Uit de inventarisatie blijkt dat er heel veel gebeurt op de verschillende onderwerpen. Om dit ook zichtbaar te maken aan de maatschappij zal het Productschap

Akkerbouw in de loop van 2011 een extern duurzaamheidsverslag uitbrengen. Hierin wordt zichtbaar gemaakt welke inspanningen de akkerbouwsector verricht op het gebied van Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen.

Meer informatie

Voor meer info over de inventarisatie duurzaamheidsinitiatieven,
Cristine Rommens:
T 070 - 3708 502
E-mail: c.rommens@hpa.agro.nl

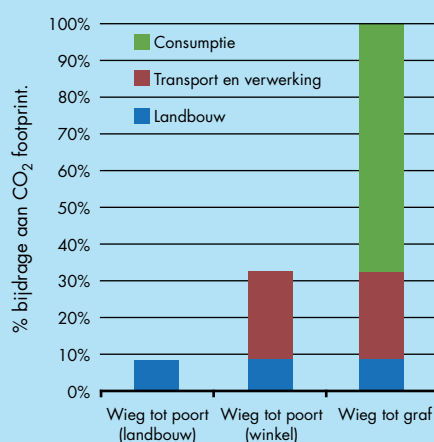
Inzicht en opbouw carbon footprint consumptie aardappelen

Mede onder invloed van het Europese klimaatbeleid ontstaat er steeds meer interesse voor verantwoording van de bijdrage die levensmiddelen aan de klimaatverandering leveren. Dit gebeurt in de vorm van een broeikasgas emissie berekening (teruggerekend naar CO₂ equivalenten) van het gehele productieproces incl. transport.

In de praktijk bestaat er al marktverwachting naar een verantwoording van toeleveranciers met betrekking tot hun bijdrage aan de klimaatverandering in de vorm van een dergelijke CO₂ emissie berekening. Supermarkten in Duitsland en ook in ons eigen land zijn hierin meer en meer geïnteresseerd. In verschillende initiatieven wordt aandacht geschonken aan deze zgn. CO₂-footprint (de broeikasgasvoetafdruk van de verschillende producten) en worden er methodes ontwikkeld om die te berekenen.

Op verzoek van de aardappelsector zijn daarom een tweetal casestudies uitgevoerd om meer inzicht te krijgen in de methodiek en de opbouw van het broeikasgaseffect (carbon footprint) van de frites- en tafelaardappelen.

Op basis van inventarisatie en beschrijving van de processen binnen de verschillende schakels van de keten (van grond tot mond) is het broeikasgeffect geanalyseerd en is verkend welke data benodigd en beschikbaar is en worden er defaultwaarden (gemiddelden) geformuleerd. Resultaat van de casestudie is dat de uitgangspositie met betrekking tot de CO₂-footprint is vastgelegd (standaard-situatie). De resultaten van de casestudie kunnen gebruikt worden als basis voor bedrijven die hier verder mee willen gaan.

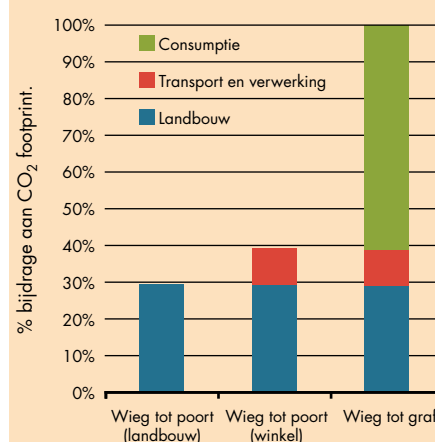
Carbonfootprint van bevroren frites

De teelt, het transport en de verwerking tot diepgevroren frites bepaalt 33% van de totale carbon footprint (broeikasgasemissie)

Het grootste deel (67%) van de carbon footprint wordt bepaald door de bereiding in de *consumptiefase*. Vrijwel de gehele broeikasgasemissie in deze fase wordt bepaald door het elektriciteitsgebruik voor het frituren en de olie.

De carbonfootprint bij de *verwerking en het transport* is bijna een kwart van het totaal en wordt voor het merendeel bepaald door het gebruik van aardgas en elektriciteit voor de fritesproductie en de koeling in de winkel.

Bij de *teelt* (een kleine 10% van de footprint) van fritesaardappelen wordt (vergelijkbaar met tafelaardappelen) het merendeel van de broeikasgas-emissies bepaald door bemesting en gekoelde opslag. In Nederland is echter, mede door mestwetgeving, het mestgebruik al behoorlijk efficiënt.

Carbonfootprint van tafelaardappelen

De teelt, transport en verwerking bepaalt 38% van de totale carbon footprint (broeikasgasemissie)

Het grootste deel (62%) van de carbon footprint van tafelaardappelen wordt bepaald door de bereiding in de *consumptiefase*. Vooral door het elektriciteitsgebruik voor de oven, het aardgasgebruik bij het koken en de vaatwasmachine.

Bij de *teelt* (29% van de footprint) is de bemesting en het elektriciteitsgebruik bij de gekoelde opslag voor het merendeel bepalend voor de carbon footprint. In Nederland is echter, mede door mestwetgeving, het mestgebruik al behoorlijk efficiënt. De carbonfootprint bij het *transport en de verwerking* van tafelaardappelen is slechts 9% van het totaal en wordt voor het merendeel bepaald door het verpakkingsmateriaal en het transport naar de winkels.

Neem voor meer informatie over de carbon footprint contact op met Ben Kimmann:
T 070-3708 207
E-mail: j.b.kimmann@hpa.agro.nl

Project effectief middelenpakket

Een effectief middelenpakket is voor de telers belangrijk. Het Productschap Akkerbouw (PA) financiert en coördineert daarom het project 'Effectief middelenpakket'. Doel van dit project is het realiseren en behouden van een effectief gewasbeschermingsmiddelenpakket voor de 'grote' en 'kleine' gewassen en toepassingen in de akkerbouw, zodat een duurzame en rendabele teelt mogelijk blijft.

De teeltpraktijk draagt direct of via LTO en NAV gewasbeschermingskelpunten aan bij de Coördinator effectief middelenpakket (CEMP) van PA. Deze zoekt zo snel mogelijk oplossingen in samenwerking met telers, gewasbeschermingsmiddelenindustrie, overheid, (praktijk)onderzoek en voorlichting. Voor de financiering van toelatingsonderzoek voor 'kleine gewassen' is het Fonds Kleine Toepassingen (FKT) een belangrijk middel. Productschap en overheid voeden dit fonds (allebei de helft). Daarnaast heeft de CEMP nauw contact met fabrikanten zodat kleine toepassingen en teelten worden meegenomen bij nieuwe ontwikkelingen. Deze collectief gefinancierde activiteiten kosten de telers ongeveer 20 cent per ha. Mede hierdoor zijn middelen zoals Reglone en metaldehyde (slakkenkorrels) behouden gebleven voor de sector en zijn er tal van middelen toegelaten. Het Productschap is een ideaal platform voor dit project. Door het directe contact met de telers (vertegenwoordigers) en de collectieve aanpak (alle akkerbouwers dragen naar draagkracht [ha] bij aan de 'gewasbeschermingspot') kunnen in een vroeg stadium gewasbeschermingskelpun-

ten worden onderkend en aangepakt. Ook in 2010 zijn door het PA weer verschillende toelatingen gerealiseerd. Dit betreft zowel structurele oplossingen (vereenvoudigde uitbreidingen), als tijdelijke oplossingen (de zogenoemde DVG's: dringend vereiste gewasbeschermingsmiddelen).

Voor 2011 zijn de nodige voorbereidingen getroffen voor de realisatie van nog meer tijdelijke en structurele toelatingen. De volgende kelpunten zijn aangevraagd voor 2011:

- Uienvlieg in ui. Hierin is Mundial toegestaan. Toegestaan is uitsluitend het gebruik voor de behandeling van zaden van uien en sjalotten, ter bestrijding van de uienvlieg voor maximaal 1 toepassing voor de teelt van 1 februari 2011 tot en met 31 juli 2011.
- Klein kruiskruid in zilveruien. Hiervoor loopt een studie met Pyramin om een vereenvoudigde uitbreiding te kunnen realiseren. De vereenvoudigde uitbreiding die in voorbereiding is kan niet tijdig worden gerealiseerd. Voor het teeltseizoen 2011 is Pyramin als DVG aangevraagd.

- Slakken in wintergraan, koolzaad en graszaad. Hierin is metaldehyde (Caragoal en Brabant Slakkendood) al voor 2009 en 2010 tegelijk aangevraagd en toegekend. Voor deze zogenoemde stand-still stoffen kunnen in 2011 DVG verlengingen worden aangevraagd en dit is in gang gezet.

Voor het Fonds Kleine Toepassingen zijn onder andere de volgende aanvragen ingediend:

- Fubol Gold in kruiden tegen schimmels.
- Focus Plus in groenbemesters (te weten rode en witte klaver, voederwikke, mergkool en bladkool), druiven en zilveruien tegen grasachtige onkruiden.
- Frontier Optima op braakland tegen knolcyperus en in de teelt van cichorei.
- Stomp in kruiden tegen onkruiden.
- Prosaro in koolzaad tegen schimmels.
- Poncho IC in cichorei tegen bodeminsecten, gebaseerd op een wederzijdse erkenning vanuit Duitsland.

Zie voor meer informatie

www.productschapakkerbouw.nl/teelt klik op gewasbescherming en vervolgens op effectief middelenpakket. Op www.kennisakker.nl is meer informatie te vinden over diverse door het PA gefinancierde gewasbeschermingsprojecten.

Met ingang van 1 februari 2011 bekleedt de heer Hans de Keijzer, beleidsmedewerker bij PA, de functie van CEMP Akkerbouw. Hans neemt de taak over van Monique Bijlaard.

Voor meer informatie over gewasbescherming kunt u contact opnemen met Hans de Keijzer:
T 070-3708 525, M 06-53 84 18 22
E-mail: h.de.keijzer@hpa.agro.nl

Promotie Akkerbouw

Akkerbouw voor jou!

Samen met LTO en de NAV is in de begeleidingscommissie Akkerbouw PR van PA een nieuw promotieconcept gemaakt voor jongeren in het basisonderwijs. Nieuw hierin is de zogenaemde digiles op de website www.akkerlandvoorjou.nl

Hierop kunnen jongeren spelend leren over onze akkerbouwsector. Zo is er bijvoorbeeld in een animatiefilmpje te zien hoe de aardappelplant groeit en wat voor potentiële vijanden er zijn, van ganzen tot aaltjes. In de opzet van de website is samengewerkt met de diervoederbranche, dus ook deze keten wordt in beeld gebracht, met echte filmfragmenten. Heeft u kinderen in de leeftijd 8 t/m 12 jaar? Dan is deze site zeker een aan-

rader. Maar grote kans dat er ook op de basisschool aandacht aan wordt besteed.

We hebben als Productschap Akkerbouw namelijk op de Nationale Onderwijs Tentoonstelling eind januari veel docenten bereikt. Hier hebben we ook lespakketjes uitgedeeld. Hierdoor kunnen docenten aan kinderen van alle leeftijden in het primair onderwijs een passende kennismaking met de akkerbouw aanbieden.

De website www.akkerbouwvoorjou.nl met digiles.

De docenten op Nationale Onderwijs Tentoonstelling konden zelf een granenpakket bij elkaar scheppen om mee te nemen naar de klas voor het praktijklesje. Er werd gretig gegracaid!

Akkerbouw in de media

Goede beslissingen kunnen alleen worden genomen op basis van de juiste kennis. Daarom is het belangrijk dat wij als akkerbouwsector beleidsmakers en beslissers in Nederland en Brussel helpen bij het verkrijgen van goede kennis over de akkerbouw in Nederland en daarbuiten. Op een ongedwongen maar wel enigszins gestuurde wijze. Dat gaan we doen door de landelijke media die zich op deze groepen richten, gevraagd en ongevraagd te voorzien van informatie. Doel is meer structureel aandacht te krijgen voor mogelijke problemen en actuele onderwerpen. Die media gaan we zelf informeren, maar ook in contact brengen met de juiste deskundigen op een bepaald terrein. De commissie Akkerbouw PR heeft een structuur bepaald als basis voor het onder de aandacht brengen van initiatieven op het gebied van duurzaamheid in de akkerbouw.

Publicaties die hieruit volgen zullen we plaatsen op onze website www.productschapakkerbouw.nl

Stof pak 't aan!

Wie in de akkerbouwsector werkt, ademt tijdens het werk veel kleine stofdeeltjes in die schadelijk zijn voor de gezondheid. Het kan namelijk leiden tot ernstige gezondheidsklachten, zoals benauwdheid en kortademigheid maar ook tot de ziekte kanker. Dit is echter niet bij veel mensen bekend.

Het project Stof? Pak't aan!, een samenwerkingsverband van de Productschappen Akkerbouw, Tuinbouw, Diervoeder en Vee Vlees en Eieren, werkt aan het vergroten van bekendheid van de schadelijke gevolgen van het inademen van stof en heeft onderzoek laten doen naar maatregelen hiervoor.

Wat is er zo schadelijk aan stof?

Agrarisch stof bevat veel verschillende deeltjes die soms heel diep in de longen kunnen doordringen. Deze deeltjes komen in vaste vorm voor. Maar ook in nevel kunnen schadelijke stoffen zitten. In stof zitten deeltjes van verschillende grootte. Bij het inademen komen de grote stofdeeltjes terecht in de neus of luchtpijp. Deze worden weer naar buiten verplaatst door trilharen. Kleine stofdeeltjes dringen door tot in de kleine luchtwegen. De allerkleinste deeltjes komen zelfs tot in de longblaasjes waaruit ze moeilijk verwijderd kunnen worden en schade aan kunnen richten.

Een van de schadelijke stoffen die in de akkerbouw voorkomen is kwarts dat in veel grondsoorten ruimschoots aanwezig is. Kwartsstof kan silicose of een stoflong veroorzaken. In eerste instantie merkt u daar niet veel van, pas op latere leeftijd ontstaat kortademigheid en benauwdheid.

**Doe mee!
Allergieonderzoek
van belang voor u.
Altijd.**

Kijk voor meer informatie op www.blijmetstofvrij.nl

Kwarts kan zelfs kanker veroorzaken. Ook endotoxine komt voor in agrarisch stof. Endotoxine is afkomstig van bacteriën en kan ook longklachten veroorzaken.

Wanneer is het risico het grootst?

Eigenlijk is het niet zo moeilijk om dat te zien. Als er zichtbaar stof in de lucht zweeft, is er ook altijd sprake van veel niet zichtbare deeltjes. In de akkerbouw komt dit voor bij het bewerken van het land maar ook bij het repareren en schoonmaken van machines. Verder natuurlijk bij het sorteren en verpakken van producten zoals aardappelen.

Wat kunt u er aan doen?

Het is niet altijd makkelijk om te voorkomen blootstelling aan stof te voorkomen maar met een paar maatregelen kunt u al veel voor uw gezondheid doen.

- 1 Als u een cabine met airco heeft: houd de deuren dan dicht en zorg voor goede filtering van de lucht.
- 2 Werk als het kan 'bovenwinds'.
- 3 Draag adembescherming als stofblootstelling niet is te voorkomen en gebruik daarvoor goede maskers en goede filters (minimaal FFP2)
- 4 Zorg bij het sorteren en verpakken van bijvoorbeeld aardappelen voor omkassen en/of afzuigen.

Maar ook heel belangrijk: Houdt uw bedrijf zo veel mogelijk stofvrij en maak schoon met een industriële stofzuiger met een goed filter.

Als er geen stof ligt kan het namelijk ook niet opdwarrelen en ademt u het ook niet in!

Meer informatie

Kijk voor meer tips op www.pakstofaan.nl

Structureel hogere graanprijzen de komende jaren?

De laatste maanden zijn de graanprijzen op een redelijk niveau gekomen met noteringen van € 180,- tot € 220,- per ton voor bijvoorbeeld voertarwe Rotterdam. Dergelijke prijzen werden ook betaald in het seizoen 2007/2008 maar daarna gingen de prijzen in snel tempo omlaag door een record wereldgraanoogst in het seizoen 2008/2009.

In het seizoen 2008/2009 werd totaal 1.801 miljoen ton graan geoogst bij een wereld graanverbruik van 1.724 miljoen ton. Hierdoor steeg de wereld graanvoorraad van 8,9 weken consumptie tot 11,2 weken aan het eind van dat seizoen bij wereldmarktnoteringen van \$ 120,- of lager, per ton graan.

Net als in 2008 is er ook nu weer de nodige commotie over 'de hoge graanprijzen' met de gebruikelijke stijging van de consumentenprijzen in Nederland en voedselrellen in delen van de wereld waarbij vergeten wordt, dat nergens ter wereld, granen kunnen worden verbouwd voor \$ 120,- per ton. Bij degelijke prijzen kunnen akkerbouwers geen fatsoenlijk uitgangsmateriaal aanschaffen en is er geen geld voor meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen zodat de opbrengsten per hectare laag zijn.

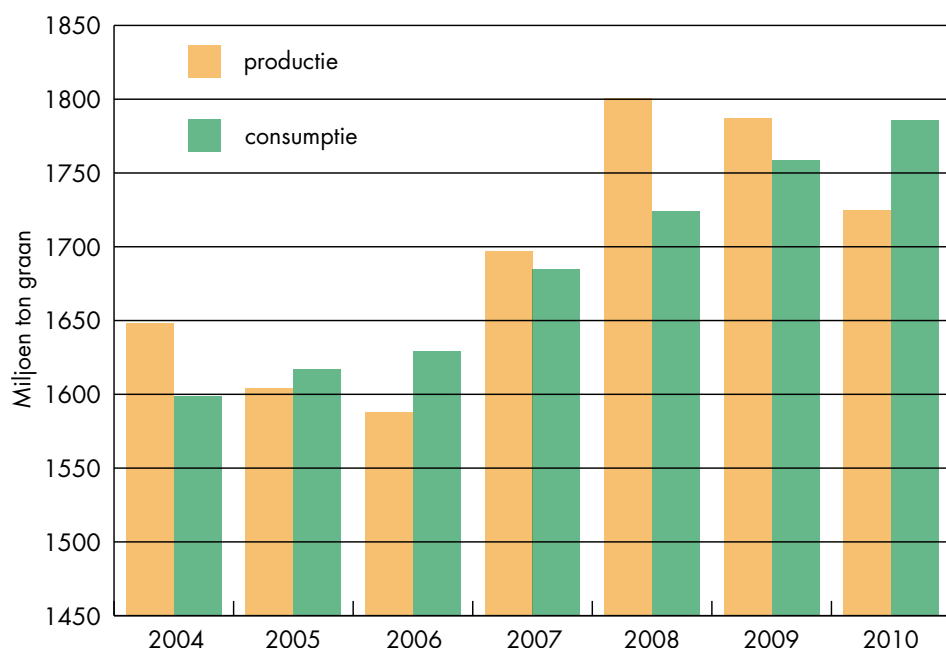
Ondanks die negatieve ontwikkelingen is de 2010 graanoogst van 1.725 miljoen ton één van de grootste ooit in de geschiedenis maar, door de toenemende vraag naar graan, in combinatie met diverse overheidsmaatregelen zoals een exportverbod voor graan in Rusland en een uitvoerquotasysteem voor graan in Oekraïne, stegen de noteringen vanaf augustus 2010. Beide landen hadden in 2008 en 2009 een marktaandeel van meer dan 25% in de totale wereldhandel van graan.

Het verbruik van graan is de laatste jaren fors gestegen o.a. door de economische groei van India en China (toenemende consumptie van luxe goederen zoals vlees), de uitbreiding van de wereldbevolking met 150.000 inwoners per dag en de toename van het gebruik van granen voor de productie van biobrandstoffen.

Uit rapporten van International Grains Council te Londen blijkt dat het wereldgraanverbruik in het seizoen 2004/2005 ongeveer 1.599 miljoen ton bedroeg en dat voor het huidige seizoen 2010/2011 een stijging wordt verwacht met 11% tot 1.786 miljoen ton ofwel een jaarlijkse stijging van 1,5% tot 2% en die tendens zal de komende decennia niet veranderen.

Een hele uitdaging voor de akkerbouwers in de wereld om aan die toenemende vraag te kunnen voldoen maar 'de beste remedie tegen hoge graanprijzen zijn hoge graanprijzen' omdat er dan financiële middelen beschikbaar komen voor optimalisering van de teelt.

De toekomstige prijsontwikkeling van het graan is uiteraard afhankelijk van de oogst waarbij de vooruitzichten voor het seizoen 2011/2012, door de relatief slechte omstandigheden van het wintergraan in de Verenigde Staten en Rusland, ongunstig zijn. Het kan ook snel veranderen zodat bij een wereldproductie die 2% hoger is dan de consumptie de noteringen weer dalen tot een niveau van \$ 120,- per ton of lager.

Meer informatie

Neem voor meer informatie over de graanmarkt contact op met Fred Klein:
 T 070 - 3708 320,
 M 06 - 22 45 87 79
 E-mail: f.t.j.klein@hpa.agro.nl

Aardappel- en uienmarkt- informatie voor telers

Het Productschap Akkerbouw (PA) biedt consumptieaardappel- en uientelers online onafhankelijke markt- en prijsinformatie via www.aardappelinfo.nl en www.ui-info.nl. Daarnaast wordt er iedere week een aardappel – en een uien- nieuwsbrief gepubliceerd. U kunt zich hierop via de websites gratis abonneren waarna u een of beide nieuwsbrieven elke week per email of fax krijgt toegezonden. Het aantal abonnees van deze service is de afgelopen jaren gegroeid naar ongeveer 3.500.

In nauwe afstemming met de sector wordt getracht de dienstverlening optimaal aan te laten sluiten bij de wensen van de telers.

Vaste onderdelen van de activiteiten zijn:

- onafhankelijke voorraadmeting in november, februari en april van consumptieaardappelen en zaaiuien;
- maandelijks publicatie van de verwerkingsgegevens van aardappelen tot aardappelconsumptieproducten.
- telersbeursnoteringen. PA faciliteert op verzoek van de aardappelsector (teelt handel en industrie) bij het tot stand komen van de wekelijkse aardappelnoteringen 'fritesgeschikt' Noord (Emmeloord) en Zuid (Goes). Volgens een gezamenlijk afgesproken protocol wordt op een uniforme manier goteerd. Jaarlijks wordt in afstemming met alle belanghebbenden vastgesteld of en zo ja hoe de 'koers' bijgesteld moet worden.
- dagelijks bijhouden en actualiseren van de sites. Maandelijks worden de sites ongeveer 15.000 keer bezocht door 5.000 unieke bezoekers.

Het totale pakket wordt collectief gefinancierd door de consumptieaardappel- en uientelers en kost telers omgerekend per ha aardappelen ongeveer € 1,75 en per ha uien ongeveer € 3,70 (onderdeel van de jaarlijkse heffing)

Een nieuwe activiteit in 2011 is de ontwikkeling van een landelijk digitaal marktprijsstelsel voor consumptieaardappelen. Daarbij kunnen telers via een speciale website online beschikken over relevante prijsinformatie van gedane zaken tussen telers en afnemers. Vooruitlopend hierop hebben de verschillende organisaties binnen de aardappelketen de mogelijkheden voor de ontwikkeling van een dergelijk systeem besproken. Dit resulteerde in een positieve reactie van alle deelnemende partijen (teelt, telersbeurzen en industrie) op de vraag om gezamenlijk te werken aan de opzet en realisatie ervan. PA is gevraagd om als onafhankelijke partij dit project te trekken. *Wordt vervolgd!*

Nog geen abonnee van de nieuwsbrief AARDAPPELINFO en/of UI-INFO?

Ga voor Nieuwsbrief AARDAPPELINFO naar www.aardappelinfo.nl, klik onderaan op 'aanmelden', vul de gegevens in en selecteer fax of e-mail.

Ga voor Nieuwsbrief UI-INFO naar www.ui-info.nl, klik onderaan op 'aanmelden nieuwsbrief', vul de gegevens in en selecteer fax of e-mail.

OF:

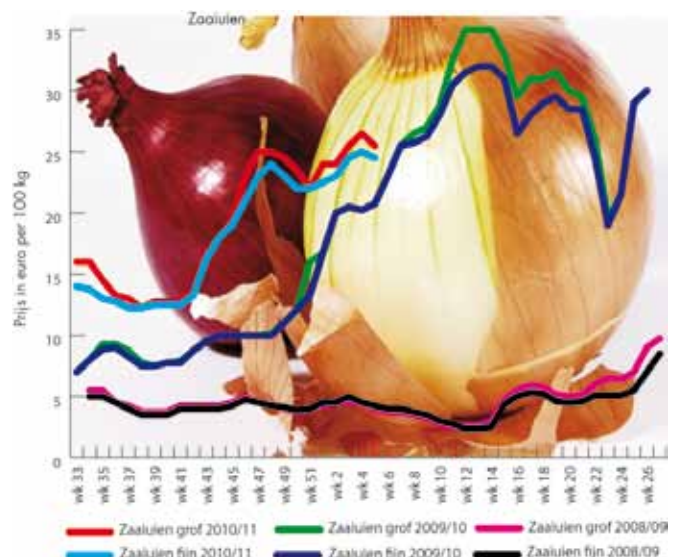
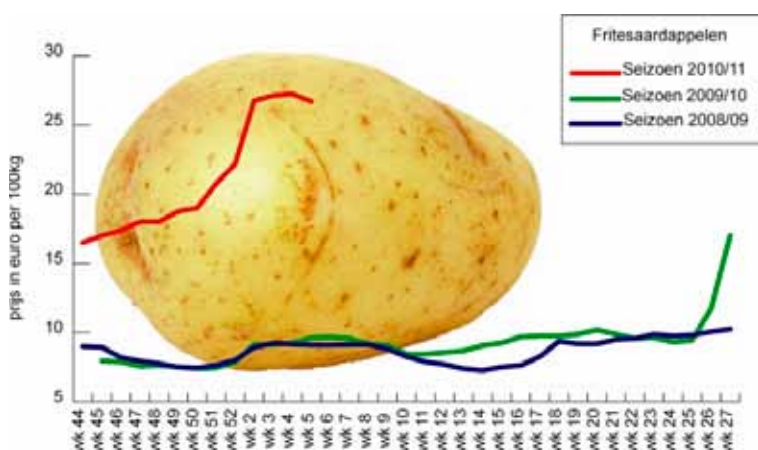
Stuur een fax naar 070-3708 310 met daarin:

- nieuwsbriefaardappelinfo en/of nieuwsbrief ui-info
- naam, adres en woonplaats
- uw faxnummer

Aan de nieuwsbrief zijn vanzelfsprekend geen extra kosten verbonden.

Meer informatie

Neem voor meer informatie over aardappel- en uienmarkt contact op met Ben Kimmann:
T 070-3708 207 M 06-51 06 55 13
E-mail: j.b.kimmann@hpa.agro.nl

Teeltvoorschriften

Via het productschap kan de akkerbouw zelf voorschriften vaststellen, waaraan alle telers zich moeten houden. In dit hoofdstuk kunt u de belangrijkste ontwikkelingen bij de huidige teeltvoorschriften lezen.

Wrastziekte

Om vermeerdering en daarmee verspreiding van wrastziekte bij aardappelen tegen te gaan, mogen in grote delen van Nederland slechts aardappelrassen worden gebruikt die resistent of weinig vatbaar zijn voor het in dat gebied voorkomende fyso.

Voor de verschillende preventiegebieden (zie kaart: A, B, C en 5 kerngebieden) bestaan lijsten met toegestane rassen. Jaarlijks worden de lijsten (D, O en T) herzien.

Hieronder vindt u de wijzigingen. De toegevoegde rassen mogen met ingang van 2011 worden geteeld.

De volledige lijsten en uitvergrotingen van de gebieden kunt u vinden op www.productschapakkerbouw.nl/teelt/wrastziekte.

Lijst O

Deze lijst bevat de toegestane aardappelrassen voor de consumptieteelt (min. cijfer 6) en NAK-teelt (min. cijfer 5) in gebied A en de zetmeelteelt (incl. TBM) (min. cijfer 6) in gebied A en B. De volgende rassen worden aan de lijst toegevoegd:

Toevoeging Lijst O

Resistentieniveau van aardappelrassen tegen fyso 2/6 (G1/O1) (10 = (volledig) resistent, 9-8 = hoog veldresistent, 7 = matig veldresistent, 6-5 = matig vatbaar)

10	9	8	7	6	5
Dartiest		Energie		Arizona	Aladin
Fabiola		Supporter			Dolly

Daarnaast is het cijfer van Novano aangepast van 9 naar 10. Verwijderd zijn: Colmo, Element, Juliane, Karolin, Krostar, Melanie en Vebebe.

Lijst D

Deze lijst bevat de toegestane aardappelrassen voor alle teelten in gebied C (zie ook uitvergroting gebied C). De volgende rassen worden aan de lijst toegevoegd:

Toevoeging Lijst D

Resistentieniveau van aardappelrassen tegen fyso 1 (D1) (10 = (volledig) resistent, 9-8 = hoog veldresistent, 7 = matig veldresistent, 6 = matig vatbaar)

10				9	8
Amarin	EuroLuna	Monte Carlo	Red Sun	Mariette	Biologica
Arizona	Eurostar	Novano	Red Valentine	Dolly	Compass
Arsenal	Laperla	Okapi	Romeo		Ivory Russet
Avenue	Mariska	Panther	Rosagold		
Bellona	Marosso	Plasettie	Saviola		
Crisper	Marrakech	Printaline	Silla		
Dartiest	Messina	Red Sonia	Toccata		

Uitvergroting gebied C

Daarnaast zijn de cijfers van de volgende rassen aangepast van 7 naar 8: Amorosa, Arielle, Cleopatra, Collina, Dinky, Miss Blush, Miss Mignonne, Sofia, Soprano en Vasko. De rasnaam Fanny is gewijzigd in Luciole. Verwijderd zijn: Arka, Barima, Clarina, Doris, Exodus, Joker,

Juliane, Juliver, Larga, Liu, Maja, Multa, Noëlla, Olinda, Opus, Oseka, Patrones, Radosa, Sapolia, Sientje en Veloka.

Lijst T

Deze lijst bevat de toegestane aardappelrassen voor de zetmeelteelt (incl. TBM) in de 5 kerngebieden (bij Veendam, Ter Apel, Foxel, Barger Compasuum en Mantinge). Toegevoegd worden: Dartiest (10) en Novano (10). Verwijderd is het ras Juliane.

Controle

Jaarlijks worden 650 percelen in de preventiegebieden geïnspecteerd op het geteelde aardappelras. In 2010 zijn in 2 kerngebieden elk 2 aardappelpercelen gevonden van het verboden ras Aveka. De ondernemers mogen zich verantwoorden voor het tuchtgerecht.

Belangrijk

Als een door u gewenst ras niet is vermeld in de lijst(en), dan kunt u de status opvragen bij Bert Waterink (070-3708 537) en vernemen of en, zo ja welke mogelijkheden er zijn om het ras op de lijst(en) te krijgen. Naast de raskeuze is een goede bedrijfs-hygiëne erg belangrijk in de strijd tegen wratziekte!

Aardappelmoetheid

Op percelen mogen aardappelen worden geteeld als in de voorafgaande 2 jaren er geen aardappelen hebben gestaan (1:3 vruchtwisselingsvoorschrift). Uitgezonderd is de consumptie- en zetmeel aardappelteelt in het 'NO zand- en dalgrondgebied' ('gebied A' op de overzichtskaart bij wratziekte).

Onder bepaalde voorwaarden mag 1:1 of 1:2 worden geteeld. Dit kan door deelname aan de vroegrooiering (oogst vóór 1, 10 of 20 juli) of door een ontheffing. Ontheffingen kunnen worden verkregen bij oud grasland (>8 jaar), herindeling van het bedrijf, ruilverkaveling, praktijkonderzoek, inplant of rooien van een boomgaard, onttrekking aan agrarisch gebruik en de teelt van aardappel als vanggewas. Vraag een ontheffing tijdig aan (3 á 4 weken voor het poten én uiterlijk 1 mei). Deelname aan de vroegrooiering is mogelijk tot 15 juni. De aanvraagformulieren, toelichtingen en éénmalige incasso (ad. € 150,- per aanvraag/perceel) vindt u op www.productschapakkerbouw.nl/teelt/aardappelmoetheid. Deze kunt u ook bestellen bij de NAK (tel. 0527 - 63 53 74).

Knolcyperus

Op percelen die besmet zijn met dit lastige onkruid worden teeltverboden opgelegd voor alle akker- en tuinbouwgewassen en is uitroeiing verplicht. Begin 2010 waren 337 percelen (totaal 407 ha) belast met een teeltverbod. Eind 2010 was het aantal gedaald tot 332 (totaal 403 ha), omdat 42 teeltverboden werden opgeheven en 37 nieuwe werden opgelegd. Teeltverboden worden opgeheven als in 3 achtereenvolgende

Jan Seubring heeft in maatschap met zijn zoon Gert een liebedrijf in Beilen en zit ondermeer in het bestuur van de KAVB regio Noordoost. Zijn spaarzame vrije tijd besteedt hij samen met zijn vrouw Gerda aan de mooi aangelegde tuin.

Jan Seubring, lid Evaluatie knolcyperus 'We profiteren allemaal van collectief'

"Knolcyperus is ruim dertig jaar geleden in Nederland geïmporteerd. Het komt inmiddels in alle provincies voor behalve Groningen en Utrecht. Als lilieteeler kreeg ik er zelf in 2000 mee te maken. Kennis over een goede bestrijding ontbrak. Vijf, zes jaar heeft het me gekost om de grond weer vrij te krijgen, maar het is gelukt met een combinatie van Roundup, afgraven, handmatig wieden en ontsmetten met Monam. Toen in Drenthe een perceel flink besmet bleek, hebben we vanuit het Regionaal Onderzoek Lilieteelt Noord en Oost Nederland (ROL) erop aangedrongen om hier onderzoek te doen. Het Productschap Akkerbouw (PA) heeft toen snel actie ondernomen, samen met andere sectoren. Knolcyperus is een sectoroverschrijdend probleem. In de Evaluatie knolcyperus van PA zitten daarom akkerbouw, tuinbouw en veehouderij. Het onderzoek en beleid wordt daarin besproken en zoveel mogelijk via PA bekend gemaakt. Het onderzoek leerde welke nieuwe middelen het onkruid goed bestrijden. Zonder de productschappen zou dit onderzoek nooit zijn opgepakt. Dat geldt voor veel onderzoek. Een individu of een groep telers kan het niet betalen. Dat moet collectief. Door de collectieve financiering komt de kennis ook beschikbaar voor iedereen. Als 'BV Nederland' hebben we daar veel aan. Ons kennisniveau is hoog en het heeft ons een sterke exportpositie opgeleverd. Bollen, pootaardappelen, groentezaden, zuivel – onze producten gaan de hele wereld over. Om die exportpositie in stand te houden, heb je soms ook verordeningen nodig. Vervelend misschien, maar wel begrijpelijk. Het systeem van de productschappen is een ijzersterke formule voor de sectoren en de bedrijven om hun zaken effectief te regelen. Ik denk dat veel buitenlanders jaloers zijn op hoe we zaken rond onderzoek en kennis organiseren. Het is transparant en door de sector gestuurd. Er is kritiek op de productschappen en ik vind dat we best mogen kijken hoe het allemaal efficiënter kan. En ik ben voor meer marktwerking in het onderzoek. Maar opheffen, dat gaat me te ver."

jaren op het perceel geen knolcyperus is aangetroffen. In 2010 kon 30% van de percelen niet geïnspecteerd worden (i.v.m. grasland en onkruid). Van de inspecteerbare percelen werd 57% vrij bevonden en op het restant werd in meer of mindere mate knolcyperus aangetroffen.

De bestrijding is aanzienlijk beter dan vóór 2009! In 2011 wordt op verzoek van de Evaluatie knolcyperus verder gewerkt aan verbreding van het in 2009 begonnen beleid om goed gedrag (bestrijding) te belonen. Bij een knolcyperusvrij jaar kan namelijk een ontheffing worden verkregen voor de teelt van snijmaïs.

Het is zaak om een besmetting met knolcyperus te voorkomen of zo spoedig mogelijk te bestrijden.

Voor een lijst met gemeenten waar reeds knolcyperus is aangetroffen en de meest recente bestrijdingsadviezen zie www.productschapakkerbouw.nl/teelt/knolcyperus. Besmette percelen kunt u melden bij het Meldpunt Knolcyperus. Daar kunt u (telers, loonwerkers en andere betrokkenen) ook meer informatie krijgen over de ligging van besmette percelen.

Meldpunt knolcyperus

T 0527- 63 54 32
E-mail: pameldpunt@nak.nl

Wilde haver

Wilde haver is een lastig onkruid door de lange levensduur van het zaad en de snelle vermeerdering. Het is een schadelijke verontreiniging in zaaizaden van granen.

Als de wilde haver niet tijdig wordt verwijderd uit graangewassen, kan via de maaidorser en het zaad verspreiding plaatsvinden naar andere percelen. De beste methode om dit te voorkomen is om elke plant te verwijderen voordat de eerste zaden rijp zijn.

Om die reden moet wilde haver verwijderd en vernietigd worden vóór het zaad uitvalt doch vóór 15 juli in Noord-Nederland (Groningen, Friesland, Drenthe, Flevoland, Overijssel en Noord-Holland) en vóór 1 juli in Zuid-Nederland (overige provincies).

Jaarlijks wordt via de media gevraagd om percelen waarop de wilde haver niet tijdig of onvoldoende bestreden wordt te melden bij Bert Waterink (tel. 070 - 3708 537).

In 2010 zijn slechts 7 meldingen ontvangen, waarvan 6 uit Zuid-Nederland (omgeving Gendt/Haalderen (tracé Betuwelijn) en de Zeeuwse Eilanden). De betreffende telers zijn vriendelijk doch dringend verzocht het onkruid (alsnog) te verwijderen en vernietigen. Slechts in één geval werd hier onvoldoende gehoor aan gegeven. De ondernemer moest zich in december jl. verantwoorden voor het tuchtgerecht.

Meldpunt wilde haver

T 070 - 3708 537
F 070 - 3708 310
E-mail: a.waterink@hpa.agro.nl

Goedgekeurd pootgoed

Kwalitatief goed pootgoed is voor individuele ondernemers een voorwaarde voor een geslaagde aardappelteelt en voor de Nederlandse aardappelteelt als geheel betekent het een lagere ziektedruk en een beter imago. Voordeel is hogere opbrengsten, minder inzet van gewasbeschermingsmiddelen en betere exportkansen. **Telers zijn daarom verplicht om gebruik te maken van goedgekeurd (gecertificeerd) pootgoed. Dit kan aangekocht of zelf vermeerderd NAK-pootgoed zijn of eigen vermeerderd pootgoed onder het ATR- of TBM-regime.**

Consumptieaardappeltelers kunnen pootgoed vermeerderen onder het ATR-regime voor eigen gebruik. De keuring moet aangevraagd worden bij de NAK in Emmeloord. Voor het perceel is geen AM vrijverklaring vereist, maar er gelden wel 2 voorwaarden. Zo mag op het bedrijf geen reguliere NAK-pootgoedteelt plaatsvinden en moet de vermeerdering en het gebruik van het pootgoed (de consumptieteelt) plaatsvinden binnen 25 km van het bedrijf.

In 2010 hebben 298 telers (2009: 293) hiervan gebruik gemaakt met een totaal pootgoedareal van 653 ha. De NAK keurt de gewassen op de C-norm.

Onder het TBM-regime mogen zetmeelaardappeltelers zelf pootgoed vermeerderen. Deze telers worden (in opdracht van Stichting TBM) door een keurmeester benaderd voor deelname. Ongeveer driekwart van de bijna 1.600 telers maakt hier jaarlijks gebruik van. De gewassen worden beoordeeld en advies gegeven over de te verwachten pootgoedkwaliteit.

Voor de TBM vermeerdering geldt dat alleen zetmeelrassen mogen worden gebruikt die opgenomen zijn in de PA verordening, t.w.:

Achilles	Axion	Karnico	Plasent	Sofista
Albas	Belita	Katinka	Plasettie	Sophytra
Allure	Benno Vrizo	Kuba	Plasinka	Starga
Altus	Dartiest	Menco	Plasstärke	Stefano
Astarte	Energie	Merano	Plasuno	Stratos
Aurora	Eurobona	Mercator	Realist	Valiant
Avano	Euroflora	Mercury	Robény	Vebeca
Avarna	Euronova	Messina	Savona	Vebesta
Avaya	Eurotango	Nomade	Scarlet	Vectra
Aveka	Festien	Novano	Seresta	
Aventra	Kantara	Pallina	Signum	
Averia	Karakter	Plasandes	Smaragd	

Dartiest en Energie zijn toegevoegd en de rassen Melanie en Vebebe zijn verwijderd.

Henk van de Haar zet zich als beleidsmedewerker van de NAK dagelijks in voor het belang van de Nederlandse aardappelsector.

Henk van de Haar,
beleidsmedewerker NAK

'Andere landen jaloers op verordeningen'

"In Nederland geldt de plicht om goedgekeurd pootgoed te gebruiken bij de aardappelteelt. De sector heeft dat zelf geregeld in de teeltvoorschriften, zonder inbreng van de overheid. Dat is een zegening voor de sector. Het is absoluut noodzakelijk om dit systeem van regelgeving te behouden. Je moet er niet aan denken dat telers in dit land, met een intensieve aardappelteelt, materiaal uitplanten van onbepaalde afkomst en pluimage, met alle risico's van dien voor omliggende percelen en de gehele sector.

Dat de aardappelsector collectief kiest voor kwaliteit, onder meer door de verplichting goedgekeurd pootgoed te gebruiken, is een grote verdienste van het productschap. Als de overheid de stekker uit het productschap trekt, krijgen we dit voorschrift niet meer terug. Daarvoor zijn de belangen van consumptie-, zetmeel- en pootgoedtelers kennelijk te verschillend. De overheid neemt deze eisen ook niet over, die regelt zaken het liefst tot het Brusselse minimum.

Andere landen zijn stikjaloers op hoe het hier bij verordening is geregeld. Vorig jaar kreeg de NAK bezoek uit Frankrijk; de keuringsdienst en vertegenwoordigers van handel en teelt. Zij zien de voordelen van goedgekeurd pootgoed: een betere opbrengst en het voorkomen van ziekten. Maar er is daar nog veel discussie over hoe ze in hun land dergelijke voorschriften kunnen invoeren.

Er is in Nederland al jaren discussie over deze verplichting. De zetmeeltelers mogen pootgoed voor eigen gebruik vermeerderen volgens de TBM-regeling, consumptietelers volgens de ATR en daarmee voldoen ze aan de verplichting tot gebruik van goedgekeurd pootgoed. Deze teelt wordt minder gecontroleerd; AM-onderzoek en virusonderzoek is niet verplicht. De telers willen kosten besparen en dat is begrijpelijk. Maar ik zou zeggen: het is tijd dat ze meer voor hun product krijgen.

Het lijkt misschien of ik voor eigen parochie preek. Dat is niet zo. Het bestuur van de NAK, samengeteld uit vertegenwoordigers van de sector, stelt het belang van de Nederlandse sector voorop."

Spuitkeuring en spoelverordening (reiniging verpakking)

Voor het effectief en met minimale milieubelasting inzetten van gewasbeschermingsmiddelen is een goed onderhouden en goed afgestelde veldspuit vereist. **Om hieraan bij te dragen zijn in Nederland de akkerbouwers en derden, zoals loonwerkers, verplicht om veldspuiten periodiek (eens in de drie jaar) te laten keuren.** De keuring is vergelijkbaar met de APK-keuring voor auto's. In 2010 zijn er ruim 4.000 veldspuiten gekeurd (waarvan ruim 400 nieuwe spuiten). Vrijwel alle spuiten zijn direct (53%) of na herstel van 2 tot 3 punten (47%) goedgekeurd. 14 spuiten zijn afgekeurd. In 2007 is een vergelijkbaar aantal spuiten gekeurd waarvan 47% direct en 52% na reparatie. Toen werden er nog 50 spuiten afgekeurd. De meest voorkomende herstelpunten zijn: lekkage (al of niet onder druk), spuitboom (te ver doorhangen en te veel speling in de scharnieren) en verstopte doppen. Meestal kunnen deze punten gemakkelijk zelf worden gecontroleerd en zo nodig hersteld. Ga voor meer informatie hierover naar www.skлкеuring.nl en klik op veldspuit. Voor alle informatie over dit voorschrift kunt u terecht op www.productschapakkerbouw.nl/teelt/spuitkeuring.

In Nederland hebben we al zo'n 15 jaar lang een goed werkende 'APK' voor de veldspuiten geregeld in een verordening. Er is een groot draagvlak voor de manier waarop deze wordt uitgevoerd, gecontroleerd en gehandhaafd. De keuringsplicht is opgenomen in de certificeringschema's en wordt langs deze weg gehandhaafd. Er is immers geen teler die het risico wil lopen dat zijn producten niet worden afgenomen omdat zijn veldspuit niet is goedgekeurd.

Nieuw in 2011 is de nationale implementatie van de EU Kaderrichtlijn Duurzaam gebruik gewasbeschermingsmiddelen door de overheid. Daarin wordt o.a. de periodieke keuring van spuitmachines verplicht in de hele EU. De keuringsplicht geldt niet alleen voor veldspuiten maar in principe voor alle toedieningsapparatuur voor gewasbeschermingsmiddelen. De huidige verordening van PA waarin de keuringsplicht van veldspuiten evenals de uitvoering ervan (via SKL) geregeld is, is in principe al de Nederlandse implementatie van de EU richtlijn. Hiervoor krijgt PA een medebewindsopdracht. Daarmee staat de sector ook mede aan het 'stuur' bij de implementatie van de keuringsplicht voor de overige spuitapparatuur in de akkerbouw.

Binnen de nieuwe EU richtlijn dienen de lidstaten ook noodzakelijke maatregelen vast te stellen om te verzekeren dat de hantering van verpakkingen en restanten van gewasbeschermingsmiddelen de gezondheid of het milieu niet in gevaar brengen.

Dit is in Nederland in principe ook goed geregeld in het convenant verpakkingen (afpraak tussen overheid en bedrijfsleven) waarvan de PA verordening reiniging verpakkingen onderdeel is. Als verpakkingen van gewasbeschermingsmiddelen direct nadat deze zijn geleverd op een voorgeschreven manier en met voorgeschreven apparatuur (fustreiniger) gereinigd worden vallen ze onder de categorie bedrijfsafval (en geen klein chemisch afval) mits dat op het etiket is vermeld. Na reiniging mag de verpakking minder dan 0,01% residu bevatten. Voor nieuwe machines is een internationale standaard (ISO 21278) van kracht waarbij de nadruk vooral op de prestatie die het apparaat moet leveren en niet op de exacte afmetingen. De residu-norm blijft gelijk (0,01%). De ISO norm is vooral van

belang voor constructeurs en fabrikanten. Voor in gebruik zijnde machines (bij telers) is de nieuwe EU richtlijn van kracht. Voor de teler is het belangrijk dat de voorschriften (EU richtlijn en PA spoelverordening) goed sporen met elkaar en een minimale lastendruk veroorzaken. In dat licht wordt de spoelverordening nader onder de loep gehouden en aangepast.

Valse meeldauw in uien

Doel van dit teeltvoorschrift is om verspreiding van en besmetting met valse meeldauw in uien te beheersen. Het is verplicht om de belangrijkste bronnen te bestrijden. Dit zijn uienafvalhopen en ziektehaarden in uienpercelen. De regels zijn vastgesteld op verzoek van en door de (uien)telers.

De handhaving van de regels vindt plaats onder verantwoordelijkheid van toezichthouder BQ Support Keurmeesters van de bloembollenkeuringsdienst (BKD) voeren de controles uit.

De handhaving op valse meeldauw in uien is in 2010 voor het 6^e opeenvolgende jaar uitgevoerd. De specifieke weersomstandigheden leidden in augustus tot 'strafbare' haarden. Mede op basis van meldingen heeft toezichthouder BQ Support ruim 60 gerichte controles uitgevoerd en evenals vorig jaar 5 gele kaarten (waarschuwing) uitgereikt voor ziektehaarden. In alle gevallen werd vrijwel meteen actie ondernomen (gebrand of geoogst) waardoor er eveneens net als vorig jaar geen rode kaarten (tuchtrechtprocedure) zijn uitgedeeld. De handhavingsperiode liep van 15 april tot 23 augustus. Mede op basis van informatie van Naktuinbouw kon worden vastgesteld dat toen ongeveer 2/3 deel van de eerstejaars plantuitjes was geoogst. Verschil met het voorafgaande jaar 2009 (een echt meeldauwjaar) was dat de omvang van een strafbare haard in 2010 fors is verkleind. Naar aanleiding van de heftigheid waarmee de schimmel in 2009 regionaal toesloeg is op verzoek van de telers direct actie ondernomen en is de bestrijdingsstrategie (praktijkonderzoek en teeltvoorschrift) aangepast. De verordening is in 2010 daarop aangepast en de norm voor een strafbare haard is verkleind. Dat betekent voor de omvang van valse meeldauwhaarden:

- een haard van minimaal 1000 met vitale valse meeldauw aangetaste blaadjes op 20 m² of
- verspreid aangetaste uienplanten met minimaal 2000 met vitale valse meeldauw aangetaste blaadjes op 100 m².

Ook in sjalotten kunnen als de omstandigheden voor valse meeldauw gunstig zijn behoorlijke aantastingen worden waargenomen. Sjalotten vielen formeel niet onder de werkingssfeer van de verordening. Het is vanaf het begin de bedoeling geweest dat alle alliumgewassen die onder de werkingssfeer van PA vallen (en de sjalot (*Allium ascalonicum*) valt hieronder) ook onder de werkingssfeer van de verordening dienen te vallen. De verordening is hierop aangepast en geldt vanaf 2010 dus ook voor sjalotten. Ontwikkeling, afstemming en evaluatie van de regels gebeurt jaarlijks in de 'Werkgroep valse meeldauw' van het PA. Hierin zijn zowel biologische als gangbare uientelers vertegenwoordigd. De ervaringen uit 2010 worden benut om daar waar nodig de uitvoering in 2011 te wijzigen of de regels te verduidelijken voor de praktijk.

De werkgroep valse meeldauw van PA heeft na evaluatie eind 2010, geadviseerd om de huidige normen m.b.t. de omvang van verplicht te bestrijden haarden voor het seizoen 2011 ongewijzigd te continueren. Er wordt extra (communicatie) aandacht besteed aan de zogenoemde 'meeldauwvrijverklaring'.

Vanaf 2010 mogen telers van tweedejaars plantuien geen uitgangsmateriaal (eerstejaars plantuitjes) meer gebruiken zonder een beoordelingsrapport, waarin het uitgangsmateriaal meeldauwvrij wordt verklaard.

Hieronder worden de details van de meeldauwvrijverklaring nog eens onder de aandacht gebracht.

Om te bereiken dat de teelt zo schoon mogelijk begint (= valse meeldauwvrij uitgangsmateriaal) moet de 'ontsnapmogelijkheid' voor de ziekte verkleind worden. Daarom heeft Naktuinbouw in 2010 vlak voor de oogst een tweede keuring (specifiek gericht op valse meeldauw) op de percelen met eerstejaarsplantuitjes uitgevoerd. Vervolgens mag de teler van 2^e jaarsplantuien in 2011 geen uitgangsmateriaal (1^e jaarsplantuitjes) meer gebruiken zonder een daarbij behorend (kopie van het) beoordelingsrapport (certificaat meeldauwvrijverklaring) waarin is opgenomen dat:

- in de door Naktuinbouw in 2010 uitgevoerde extra veldinspectie op valse meeldauw geen visueel waarneembare aantasting van valse meeldauw is aangetroffen in het gewas van het betreffende uitgangsmateriaal;
- bij de nacontrole (biotoets) door NAKtuinbouw van het eerstejaars uitgangsmateriaal geen valse meeldauw is geconstateerd of (als bij de biotoets wel aangetaste uitjes zijn gevonden)
- het eerstejaarsuitgangsmateriaal een warmwaterbehandeling op (door NAKtuinbouw) voorgeschreven wijze heeft ondergaan.

Telers van 2e jaarsplantuien dienen het certificaat (meeldauwvrijverklaring) dit seizoen dus te kunnen overleggen bij controle door toezichthouder BQ Support. Als het meeldauwvrijcertificaat niet bij de aflevering van het uitgangsmateriaal is bijgesloten kunt u deze opvragen bij uw leverancier.

Handhaving (gele en rode kaartensysteem)

De handhaving (gele en rode kaartensysteem) van de bestrijdingsplicht wordt in 2011 weer uitgevoerd door keurmeesters van de Bloembollenkeuringsdienst (BKD) die onder verantwoordelijkheid van BQ Support als toezichthouders van het Productschap Akkerbouw optreden. Naast de actieve controle is ook het meldsysteem operationeel. U kunt uienafvalhopen en valse meeldauwhaarden melden bij:

Meldpunt valse meeldauw

T 0252 - 43 30 60
F 0252 - 41 78 56
E-mail: info@bqsupport.nl

In de zuidlob van Flevoland wordt de verordening vanaf 2006 gehandhaafd door de telers zelf (zie kader pagina 28).

Praktijkonderzoek valse meeldauw 2011

- Vervolg Effectiviteit branden.
In 2010 is in een veldproef bij verschillende rijnsnelheden en brandhoogtes gebrand en er is zowel één keer als drie keer gebrand. Drie keer laag en langzaam (2 km/uur) branden gaf uiteindelijk het beste bestrijdingseffect op valse meeldauw. De loofbrandproef in het veld wordt in 2011 verder uitgebreid. Daarbij worden de uien kunstmatig met valse meeldauwsporen besmet en op verschillende tijdstippen gebrand. Timing van branden wordt zowel gebaseerd op het sporenverspreidingsmodel als op visuele waarneming van sporulatie en vergeleken met een onbehandeld veldje. De ontwikkeling van valse meeldauw wordt in het veld gevolgd.

- Voortzetten van de ontwikkeling van een snelle moleculaire detectie toets van valse meeldauw.
Toetsen van mengmonsters gaf een vergelijkbaar besmettingsniveau met toetsen van individuele plantuitjes, en lijkt daarmee veelbelovend. In 2011 wordt daarom het onderzoek gecontinueerd met nadruk op analyse van mengmonsters via de PCR-methode.
- Effect alternatieve warmtebehandelingen op kieming en valse meeldauw.
In 2010 zijn oriënterende proeven onder laboratorium omstandigheden uitgevoerd om de effecten van diverse alternatieven voor warm waterbehandeling van plantuitjes te onderzoeken. Hieruit is gebleken dat stoombehandelingen en thermoseedbehandelingen goede perspectieven zouden kunnen bieden om verder ontwikkeld te worden. Dat gebeurt in 2011 door in een biotoets 1^e jaarsplantuitjes met diverse diverse stoom- en thermoseed-behandelingsvarianten uit te voeren en te toetsen op kieming en aantasting.
- Verspreidingsmodel valse meeldauw.
Bij het ontwikkelde model voor verspreiding van valse meeldauw, gebaseerd op 30 jaar weerdata, is het effect van natuurlijk UV licht op de overleving van sporen een van de factoren waarover onzekerheid bestaat. Een aantal scenario's zal worden doorgerekend in 2011 en gekeken zal worden wat het effect daarvan is op de sporenverspreiding. Daarnaast wordt in een veldsituatie de (werkelijke) sporenverspreiding bepaald met behulp van een sporenvanger. Dit levert een beeld onder welke omstandigheden er risico is op verspreiding (mate en afstand) van valse meeldauw sporen. Het prototype model zal gebruikt worden voor de timing van branden in een veldproef.
- Ophelderen optreden bolbesmetting.
Het is niet bekend of de besmetting van de uienbol ook in het strijk stadium aan het eind van de teelt kan plaatsvinden. PPO heeft in 2009 en 2010 een veldproef uitgevoerd in 1^e jaars plantuitjes, waarbij verschillende middelen met een spuitinterval van een week zijn toegepast tot drie weken vóór de oogst en tot 1 week vóór de oogst. Tevens is gekeken naar het effect van loofbranden op verschillende tijdstippen. De proef is in juli tweemaal besmet met valse meeldauw. Eind juli, toen het gewas vrijwel volledig gestreken was, werd er veel valse meeldauw aantasting waargenomen. Met de in 2010 geoogste plantuitjes is in het najaar van 2010 nog een biotoets in de kas uitgevoerd, die begin 2011 herhaald zal worden, om vast te stellen of bolbesmetting in de laatste 3 weken van de teelt, tijdens het strijken, kan optreden en in hoeverre de verschillende behandelingen dit voorkomen. In een veldproef zal onderzocht worden op welk moment in de epidemie de 1^e jaars plantuitjes besmet raken. De uitjes worden in de kas in een biotoets uitgeplant om de mate van systemische infectie te vergelijken.

Onderzoekresultaten

www.kennisakker.nl
(zoek op: valse meeldauw)

Ton Boerma houdt met een collega toezicht op het naleven van de regels rond phytophthora en valse meeldauw in de Zuidlob. Hij woont met zijn vrouw Anita Boerma-Geluk in het dorp Zeewolde; zoon Otto heeft het bedrijf overgenomen.

Ton Boerma, coördinator zelfhandhaving phytophthora en valse meeldauw

'We doen het met z'n allen'

"In de zogeheten Zuidlob van Zuidelijk Flevoland hebben we een systeem van zelfhandhaving bij de verplichte aanpak van phytophthora en valse meeldauw. We kregen daarvoor het vertrouwen van het productschap. Aanleiding was dat de spanningen tussen gangbare en biologische telers soms hoog opliepen. Sterker nog, er ontstond een patstelling: 'Als jullie de bronnen niet aanpakken, dan doen wij het ook niet'. Het productschap ging met de telers in overleg. De teeltverordening stond niet ter discussie, maar wel de manier waarop we het doel konden bereiken. Dat doel is verspreiding voorkomen door bronnen aan te pakken. Zo kwamen we op zelfhandhaving.

Sinds 2006 controleren twee teams - een gangbare en een biologische akkerbouwer per team - de collega's in het gebied. In dat jaar kreeg 40 procent van de telers een opmerking. Uiteindelijk deelde de NAK vier gele en een rode kaart uit. Als een team of een teler een aantasting vindt, wordt door de coördinator diezelfde dag een waarschuwing rondgemaild zodat telers er rekening mee kunnen houden.

Akkerbouwers kregen al snel in de gaten dat er op ze werd gelet. Er kwam een omslag. Ze kregen vertrouwen in het systeem, ze kregen begrip voor elkaars situatie en respect voor elkaars teeltwijzen. De laatste twee jaar zijn geen kaarten meer uitgedeeld. We kunnen nu met één team volstaan: Harm Albert Wilzing en ik.

Elk voorjaar wordt bij de evaluatie bepaald of we ermee doorgaan. Zonder productschap hadden we dit maatwerk wel kunnen vergeten. Bij de overheid geldt: regels zijn regels. Bij het productschap hebben ze dit als pilotproject aangewezen. Ze hebben resultaat voorop gezet en een pragmatische aanpak gekozen. Een aanpak die werkt.

Bestrijdingsplicht phytophthora

Het afgelopen seizoen is ook op phytophthoragebied extreem te noemen. De ziektedruk was in het begin van het seizoen in het gehele land bijzonder laag door de aanhoudende droogte. Forse uitbraken van haarden volgden op de extreme regenval later in het seizoen.

Vanaf augustus was er sprake van een extreem hoge ziektedruk. Toch zijn er bij de handhaving door toezichthouder NAK in het veld relatief weinig grote problemen met de aardappelziekte geconstateerd. Er zijn evenals vorig jaar in totaal ruim 1000 controles uitgevoerd. De bijna 800 gerichte controles op afvalhoopen resulteerden in 44 waarschuwingen (vorig jaar 54) die in de vorm van een gele kaart zijn uitgedeeld aan telers met een afvalhoop. De betrokken telers ondernamen allemaal direct actie zodat er afgelopen jaar slechts 1 rode kaart (vorig jaar geen) moest worden uitgedeeld. Het betrof een bedrijf dat weliswaar direct actie ondernam maar ook vorig jaar al een gele kaart had gekregen en twee keer geel betekent ook hier rood (tuchtrecht-procedure).

Het aantal gele kaarten (waarschuwing) voor strafbare haarden in het veld beperkte zich evenals vorig jaar tot een vijftal. Ook hier werd vrijwel onmiddellijk actie ondernomen zodat er, evenals vorig jaar geen rode kaarten (tuchtrecht) zijn uitgedeeld. De bestrijding van opslagplanten wil nog wel eens aan de aandacht ontsnappen. Vanaf 1 juli werd hierop gecontroleerd. Ondanks de vrij strenge winter afgelopen jaar kwam er toch opslag voor. De ongeveer 100 gerichte controles resulteerden in 6 gele kaarten (vorig jaar geen) en 1 rode kaart (vorig jaar geen). Aan het eind van het seizoen bleek dat bij de (moeizame) oogst 'tussen de buien door' in verschillende percelen toch sporen waren ingeregend. De Phytophthorasituatie bij de oogst viel daarom niet mee.

De handhaving (gele en rode kaartensysteem) van de bestrijdingsplicht wordt in 2011 wederom uitgevoerd door de NAK als toezichthouder van het Productschap Akkerbouw. Naast de actieve controle blijft ook het meldsysteem operationeel. U kunt aardappelafvalhoopen, phytophthorahaarden en aardappel-opslag melden bij:

Meldpunt phytophthora

T 0527 - 63 54 32

E-mail: pameldpunt@nak.nl

In de zuidlob van Flevoland wordt de verordening vanaf 2006 gehandhaafd door de telers zelf (zie kader op pagina 28).

Alle aardappel telers ontvangen in april de jaarlijkse Phytophthora -info van het Masterplan Phytophthora. Hierin zal de bestrijdingsstrategie 2011 centraal staan. Meer informatie hierover kunt u vinden op www.productschapakkerbouw.nl/teelt/gewasbes-phytophthora. Voor onderzoeksresultaten zie www.kennisakker.nl.

Overige teeltvoorschriften

Naast de genoemde teeltvoorschriften gelden nog andere teeltvoorschriften van het PA. Deze hebben betrekking op:

- **Erosie.** In Zuid-Limburg gelden regels om erosie door regenwater te voorkomen. De ondernemers in en om dit gebied worden ingelicht over de gewijzigde regels;

- **Bietenvergeling.** In bepaalde gebieden gelden regels voor de opslag van suiker-/voederbieten en zaadbietenteelt, om (de verspreiding van) bietenvergeling tegen te gaan;
- **Coëxistentie.** Er zijn regels opgesteld waaraan moet worden voldaan bij de teelt van genetisch gemodificeerde planten/gewassen. De regels zijn (nog) niet van kracht.

Bedrijfshygiëne:

Met een goede bedrijfshygiëne kunt u voorkomen dat ziekten en plagen (wratziekte, wilde haver, knolcyperus, ringrot, phytophthora, valse meeldauw, cysteaaltjes, vrijlevende aaltjes etc.) uitgroeien tot een grote bedreiging voor de toekomst van uw bedrijf en dat van uw collega's. Zorg dat u niet degene bent die zorgt voor vermeerdering en/of verspreiding, ook niet binnen uw eigen bedrijf. Zie erop toe dat uw uitgangsmateriaal en de percelen 'schoon' zijn (meten is weten). Voor uw erf en bij machinegebruik is het motto: 'bezem-schoon, heel gewoon'. Zorg dat u weet welke bedreigingen er zijn, welke ziekten en plagen u al op het bedrijf heeft, welke risico's u loopt en hoe u vermeerdering en verspreiding kunt voorkomen. Kijk voor meer informatie op www.kennisakker.nl.

Tuchtrecht

Overtredingen van de teeltvoorschriften worden tuchtrechtelijk bestraft. Het tuchtgerecht bestaat uit een onafhankelijk rechtsgeleerd voorzitter en 11 leden (akkerbouwers), van wie er per zitting 2 aanwezig zijn. Het secretariaat is in handen van het Instituut Agrarisch Recht (IAR) in Wageningen. Bij overtredingen worden geldboetes opgelegd, maar het tuchtgerecht kan ook besluiten tot openbaarmaking van de uitspraak of onder verscherpte controle stellen van het bedrijf op kosten van de betrokkene, of een berisping. De wettelijk vastgelegde maximale geldboete per overtreding is sinds 1 januari 2010 € 7.600,-. Als het wederrechtelijk genoten voordeel echter meer is dan € 1.900,-, dan is de maximale boete € 19.000,-. In 2010 heeft één zitting van het tuchtgerecht plaatsgevonden, waarbij 5 dossiers behandeld zijn. Deze hadden betrekking op overtredingen van de regels rond wilde haver (1 uit 2009 en 1 uit 2010) en knolcyperus (2 uit 2009 en 1 uit 2010). De uitspraken worden begin 2011 verwacht. In 2011 worden meerdere zittingen verwacht voor de overtredingen in 2010, waarbij de meeste dossiers betrekking zullen hebben op knolcyperus en erosie. Indien de ondernemer zich (na verzet) niet kan vinden in de uitspraak van het tuchtgerecht, kan beroep worden aangetekend bij het College van Beroep voor het bedrijfsleven (CBb). Dit hoogste rechtscollege heeft begin 2010 uitspraak gedaan in een knolcyperus-zaak uit 2008, waarbij de geldboete van € 12.394,- werd verlaagd tot ruim € 8.000,-.

Voor meer informatie over de teeltvoorschriften

Algemeen: www.productschapakkerbouw.nl/teelt/voorschriften

Spuitkeuring, Phytophthora en valse meeldauw, Ben Kimmann:
T 070-3708 207 M 06-51 06 55 13
E-mail: j.b.kimmann@hpa.agro.nl

Overige teeltvoorschriften, Bert Waterink:
T 070-3708 537 M 06-51 26 92 57
E-mail: a.waterink@hpa.agro.nl

Certificering

Het productschap is sinds eind jaren '90 nauw betrokken bij de certificering in de akkerbouw door het actief ondersteunen van het 'Akkerbouw Certificeringsoverleg', de beheerder van de Voedsel- en Voederveiligheid Akkerbouw (VVAK). Dit is het een uniek platform voor praktijkgerichte en zinvolle certificering. Door pro-actief te handelen heeft het VVAK in 2006 als eerste de goedkeuring gekregen als Hygiëncode Food en in 2008 Hygiëncode Feed. Telers met het VVAK certificaat (en impliciet ook de telers met gewascertificaten (VVC's)) kunnen aantoonbaar bewijzen dat zij voldoen aan de Europese hygiëneregels. Sinds het beschikbaar komen van het VVAK in 2005 neemt het aandeel van VVAK en GlobalGAP toe ten koste van de VVC's. Evenals in 2009 is in 2010 het aantal VVAK en GlobalGAP gecertificeerde bedrijven stabiel gebleven, maar daalde het aantal VVC's door o.a. bedrijfsbeëindiging en -samenvoeging. Twee op de drie ondernemers hebben één of meerdere VVC's en de overige hebben een VVAK of GlobalGAP-certificaat. Om dubbele certificering van telers te voorkomen wordt, indien de sector dit wenst, toegewerkt naar wederzijdse acceptatie (gelijkwaardigheid) of erkenning. Zo wordt gewerkt aan een nieuwe module voor de VVAK, waarmee gecertificeerde telers aantoonbaar voldoen aan de EU-eisen voor duurzame biomassa-productie ten behoeve van energiedoeleinden. Deze eisen gelden sinds eind 2010 bijvoorbeeld voor de grondstoffen van bio-ethanol en olie die bijgemengd worden in transportbrandstoffen. Of deze module vrijwillig of verplicht is in 2011, is nog onderwerp van discussie. Voor meer informatie over het VVAK zie www.productschapakkerbouw.nl en dan zoeken op 'VVAK'. Als u nu één of meerdere VVC's hebt en wilt overstappen naar VVAK of omgekeerd, dan kunt u dit aangeven bij uw CI (NAK AGRO, SGS of CUC). De kosten zijn namelijk gelijk, evenals de eisen. Voordeel van VVAK is de administratieve vereenvoudiging (slechts één telerhandleiding voor al uw gewassen).

VVAKkerbouw

Nieuwsbrief en -flits

Regelmatig wordt voor u interessante informatie toegevoegd aan de internet-site van het productschap. Denk daarbij aan bijeenkomsten, agenda's + verslagen van commissies en werkgroepen, stand van zaken onderzoek, verslagen van overleg in Brussel, markt-informatie (prijzen/arealen), onthefingsformulieren, enz., enz. Om u actief te informeren over wijzigingen op de site, ontvangt u vanaf 1 april maandelijks per e-mail de PA-nieuwsbrief. Indien nodig wordt tussendoor een PA-nieuwsflits verzonden. Dit is bijvoorbeeld het geval bij agenda's van overleg en bijeenkomsten die plaatsvinden voor de volgende nieuwsbrief. Voor de verzending wordt het e-mailadres gebruikt dat u zelf hebt opgegeven bij de landbouwtelling. Indien u niet geïnteresseerd bent in deze service, dan kunt u onderaan het bericht lezen hoe u zich kunt afmelden. Als u zich wilt aanmelden, stuur dan een e-mailbericht aan pa@hpa.agro.nl met als onderwerp 'aanmelding PA-nieuwsbrief' en in het bericht uw 10-cijferige BRS-nummer (zie landbouwtelling). Indien u geen akkerbouwer (meer) bent, kunt u zich ook aanmelden maar vermeld dan uw bedrijfsnaam, voorletter + naam en telefoonnummer(s) in het e-mailbericht.

Ambrosia

bron: J. van Valkenbrug, nVWA

Alsemambrosia (*Ambrosia artemisiifolia* L.), of afgekort Ambrosia, is een onkruid dat zeer bedreigend is voor hooikoortspatiënten en de akkerbouw. De plant (pollen) is namelijk sterker allergen (geeft heftiger klachten) dan andere planten en door de late bloei wordt het 'hooikoortsseizoen' met 2 maanden verlengd. Ambrosia veroorzaakt in de aardappelteelt in Duitsland grote problemen en in Frankrijk is het een probleemkruid in zonnebloemen en maïs. Ook zijn er signalen over resistentie tegen bepaalde herbiciden.

Ambrosia komt in Nederland nog niet massaal voor, maar het is wel zaak om alert te zijn. Het is belangrijk om vermeerdering en verspreiding te voorkomen door tijdig te bestrijden (voordat het zaad rijp is). Let vooral op in de buurt van bermen, (voormalige) kleurrijke akkerranden en vogelvoerplaatsen. Zaden van Ambrosia zijn namelijk aangetroffen in vogelvoer en er zijn aanwijzingen dat het ook voorkomt in bermmengsels en kruidenmengsels voor akkerranden. Bij de nVWA is in 2010 een akkerperceel gemeld waarvan de 'natuurlijke akkerrand' zwaar besmet is met dit onkruid (zie foto).

De Europese Commissie heeft inmiddels een voorstel uitgewerkt om de verontreiniging in dier-voedergrondstoffen te beperken. Dit kan op termijn leiden tot een wettelijk norm voor ambrosiazaden.

Voor meer informatie over certificering

Neem contact op met Bert Waterink:
T 070 - 3708 537
M 06 - 51 26 92 57
E-mail a.waterink@hpa.agro.nl

Voor meer informatie over ambrosia

Voor bestrijdingsmogelijkheden en foto's zie www.ambrosiavrij.nu en www.irs.nl (betakwik> onkruidherkenning> alsemambrosia).

Bijlagen Akkerland

- 1 Masterplan Mineralenmanagement, leaflet N
- 2 Masterplan Mineralenmanagement, leaflet P
- 3 Brochure wortelknobbelaaltjes (Actieplan Aaltjesbeheersing)
- 4 Nieuwsbrief Kiemkracht